

Beschouwingen over onteerende straffen

<https://hdl.handle.net/1874/241908>

N. qu. 192

Jan. 14 febr. 52.

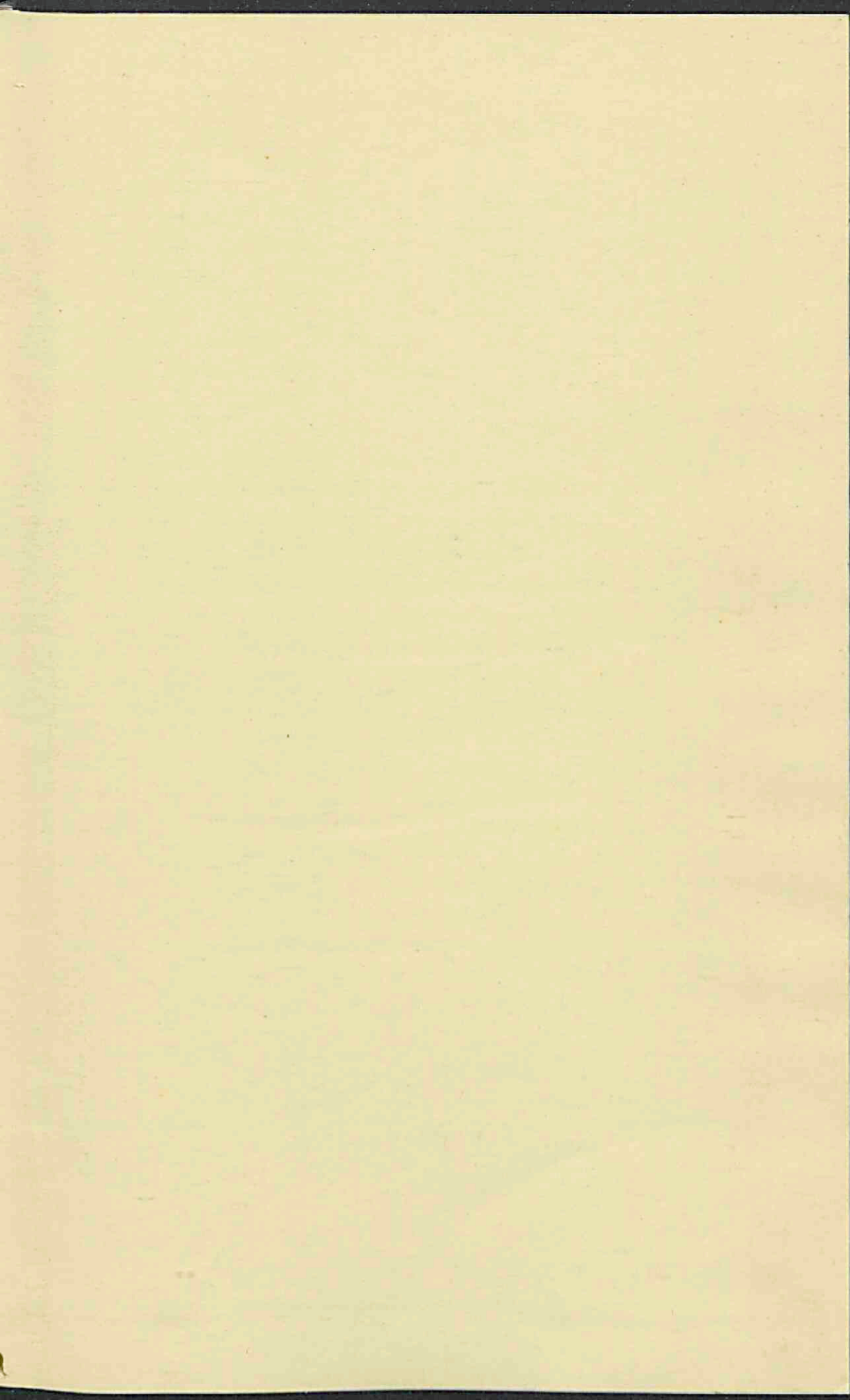
J. F. INGEN HOUSZ.

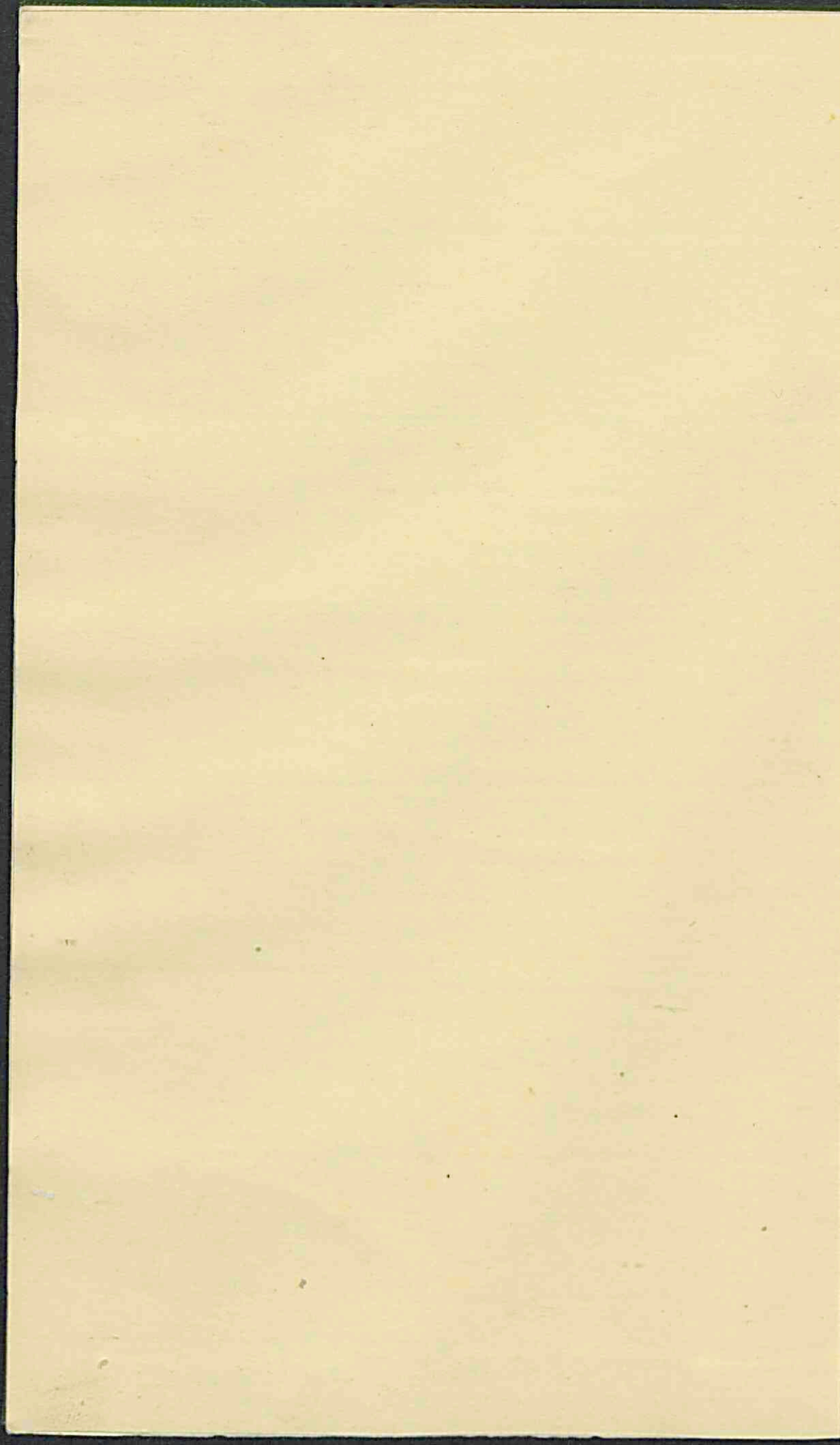
BESCHOUWINGEN

OVER

ONTEERENDE STRAFFEN.

qu.
2

BESCHOUWINGEN

OVER

ONTEERENDE STRAFFEN.

STOOMDRUK VAN J. VAN BOEKHOVEN TE UTRECHT.

RIJKSUNIVERSITEIT UTRECHT

1082 5770

A w 192 1882
BESCHOUWINGEN

OVER

ONTEERENDE STRAFFEN.

AKADEMISCH PROEFSCHRIFT

TER VERKRIJGING VAN DEN GRAAD

VAN

Doctor in de Rechtswetenschap;

AAN DE RIJKS-UNIVERSITEIT TE UTRECHT,
NA MACTHIGING VAN DEN RECTOR MAGNIFICUS

D^r. S. TALMA,

Hoogleeraar in de Faculteit der Geneeskunde,

VOLGENS BESLUIT VAN DEN SENAAAT DER UNIVERSITEIT,

OP VOORDRACHT DER

RECHTSGELEERDE FACULTEIT

TE VERDEDIGEN

op DINSDAG den 14^{den} FEBRUARI 1882, des namiddags ten 3 ure,

DOOR

JOHANNES FRANCISCUS INGEN HOUSZ,

geboren te BREDA.

UTRECHT,

J. VAN BOEKHOVEN.

1882.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

ON THE THEORY OF THE

ARITHMETIC

OF THE

...

...

...

...

...

...

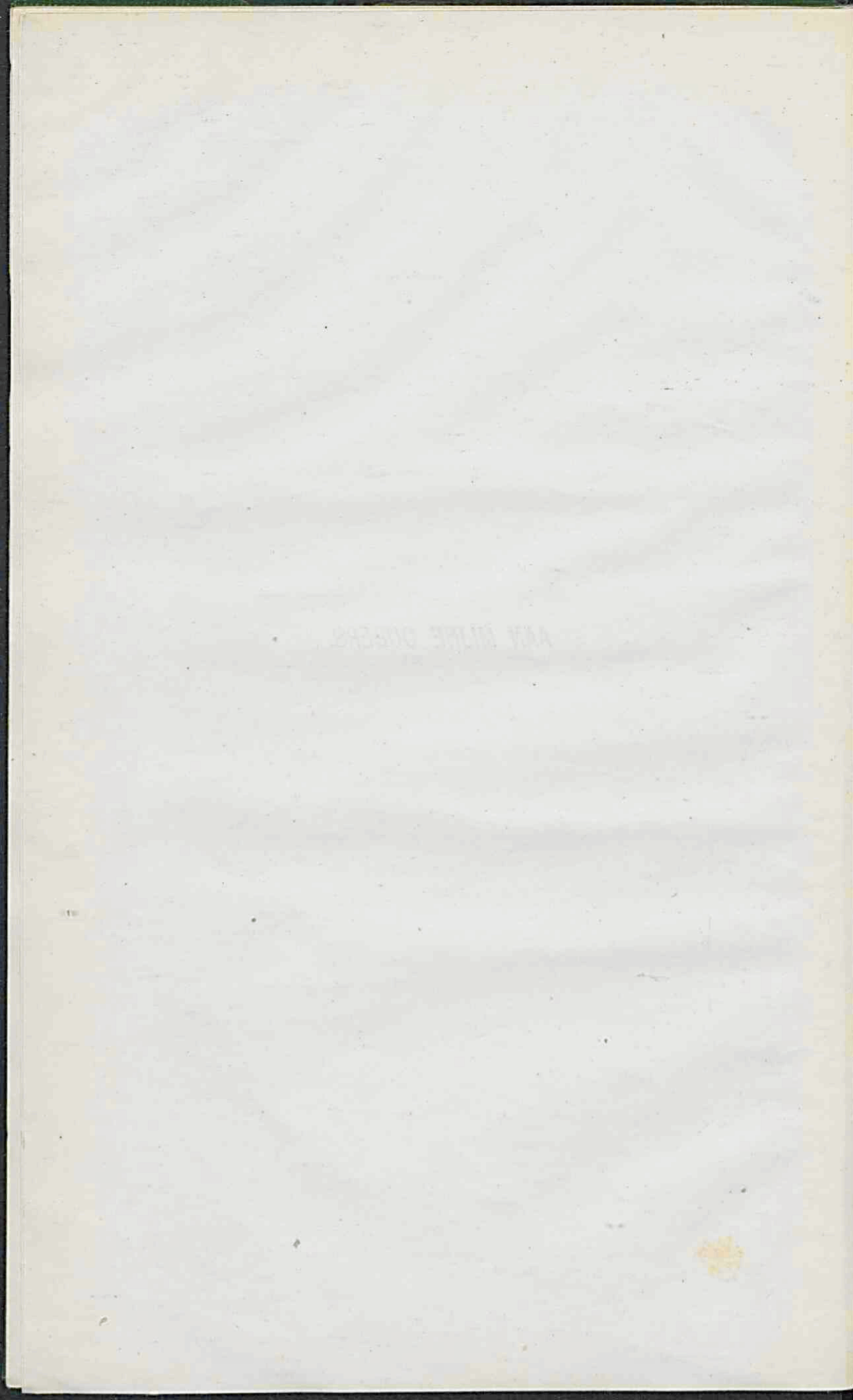
...

...

...

...

AAN MIJNE OUDERS.

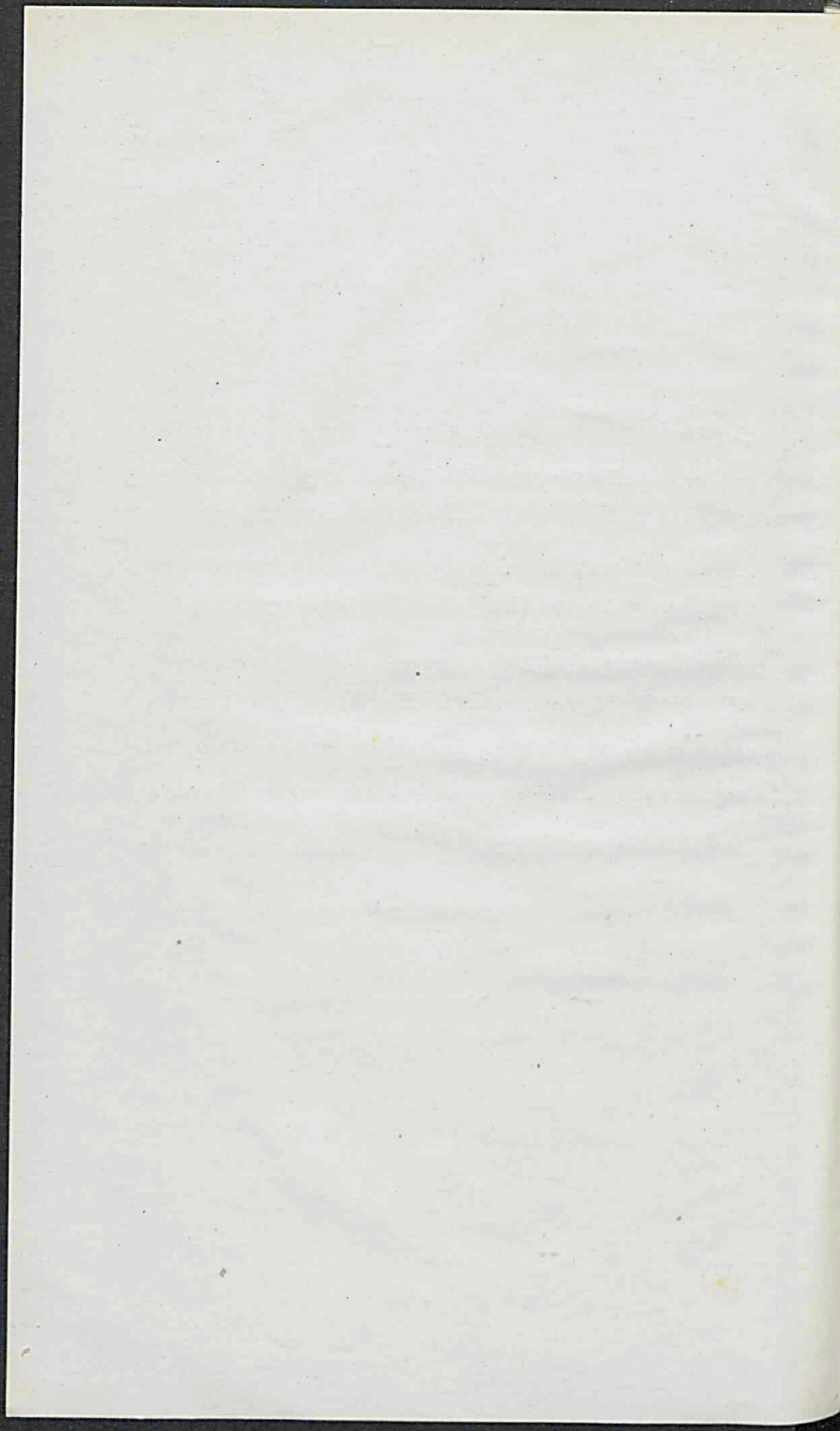

Bij het verlaten van de Akademie breng ik aan allen, wier vriendschap en welwillendheid ik in mijn studententijd mocht genieten, mijn hartelijken afscheidsgroet.

Een woord van dank zij tot U gericht, H.H. Hoogleraren der rechtsgeleerde Faculteit, voor al hetgeen Gij tot mijne opleiding hebt bijgedragen.

De bereidwilligheid, geachte Hoogleeraar POLS, waarmede Gij mij als Promotor hebt willen ter zijde staan, zal steeds den indruk bij mij levendig houden mijner bijzondere erkentelijkheid.

J. F. I. H.

INHOUD.

	Blz.
HOOFDSTUK I. Romeinsch Recht	3
HOOFDSTUK II. Oud Duitsch Recht.	13
HOOFDSTUK III. Fransch Recht	20
HOOFDSTUK IV. Het thans geldend Recht.	32
HOOFDSTUK V. Het nieuwe Strafwetboek	49
STELLINGEN	69

Ons nieuw strafstelsel onderscheidt zich in menig opzicht allergunstigst van het vroeger bij ons geldende. Reeds bij de vergelijking van de eerste titels van het algemeene deel springt het in het oog, hoe in het nieuwe stelsel geheel en al gebroken is met het oude in betrekking tot de onteerende gevolgen der straf.

- v De lijfstraffen met eerloosheid verknocht en de blootelijk onteerende straffen in de C. P. genoemd „peines afflictives et infamantes ou seulement infamantes” zijn uit ons nieuw strafwetboek verdwenen en laten wij hopen voor altijd.

De wetgever ging van het humane begrip uit, dat den misdadiger die geboet heeft, de terugkeer in het maatschappelijk leven niet bemoeielijkt, om niet te zeggen niet onmogelijk gemaakt moet worden, door hem zedelijk te brandmerken als een eerlooze, op wien nog steeds de oneer drukt die de wet zelve aan de straf vastknoopt. Niet aan de wet, maar aan de omgeving waarin de misdadiger verkeert, wordt het overgelaten het zedelijk gehalte te waardeeren van eene strafbare handeling, even als van iedere andere daad, die niet onder 't bereik der justitie valt. En dit is een zeer juist standpunt.

^ In de volgende regelen hoop ik dit leerstuk wat meer van nabij te bezien, voornamelijk in verband tot de ontzegging van rechten, eene straf die de bezwaren van hen, die de onteerende straffen nog willen behouden, grootendeels zal verminderen, misschien wel geheel opheffen.

HOOFDSTUK I.

Romeinsch Recht.

In bijna alle tijden, in alle strafstelsels treft men oonteerende straffen aan. In 't Rom. en in het Germaansch recht vinden wij reeds straffen, die evenals de peines infamantes gewichtige gevolgen hadden op de rechtsbevoegdheid van den misdadiger. Moeilijk echter kunnen wij in deze beide oude rechten een afgerond geheel van dit leerstuk vinden en het weinige bekende dat op ons onderwerp betrekking heeft is dan ook niet voldoende om ons een helder denkbeeld van dat instituut te kunnen vormen.

Eigenlijk gezegde oonteerende straffen waren er in 't R. R. niet; want men onderging geene infamia om de straf die men had ondergaan, maar wel om de wijze van veroordeeling die tot de straf geleid had.

Zoo werd men infaam door de veroordeeling in een publicum iudicium, ¹⁾ en later onder de keizers door eene veroordeeling in het geding der extraordinariae cognitiones, voor die misdrijven, die vroeger met de straffen van de judicia publica gevonnist werden.

In de Digesten vinden wij eenen titel met het opschrift „de his qui notantur infamia”, welke titel aanvangt met de woorden van den praetor. In dit edict vinden wij vele voorbeelden van handelingen die infamie na zich slepen, 't zij

¹⁾ Zie Mr. J. de Louter, Proefschrift blz. 12.

direct door het plegen van het feit, 't zij indirect door de gerechterlijke veroordeeling.

Wij lezen aldaar: *Infamia notatur*:

1°. *Qui ab exercitu „ignominiae causa” ab imperatore dimissus erit.* ¹⁾ — *Hoc ideo adjectum est quoniam multa sunt genera missionum: est honesta, est causaria est ignominiosa. Ignominiosa autem missio totiens est, quotiens is qui mittat, addit nominatim, ignominiae causa se mittere: semper enim debet addere cur miles mittatur. Sed et si eum exauctoraverit, id est, insignia militaria detraxerit, inter infames efficit, licet non addidisset ignominiae causa se eum exauctorasse. Est et quartum genus missionis, si quis evitandorum munerum causa, militiam subiisset. Haec autem missio existimationem non laedit, ut est saepissime rescriptum.* ²⁾

Allereerst vermeldt de praetor dat hij die om eene schandelijke beweegreden uit den dienst was weggejaagd, tot de infames zou behooren. In ons hedendaagsch militair strafrecht troffen wij eenige jaren geleden eene dergelijke instelling aan. ³⁾ Ook toen kon een soldaat om zijn slecht gedrag uit 's lands dienst weggejaagd worden, waarmee dan verschillende gevolgen voor den misdadiger gepaard gingen.

Volledigheidshalve deelt ons Ulpianus mede dat er 4 soorten van ontslag zijn: *honesta missio*, wat wij zouden noemen eervol ontslag; *causaria*, ontslag wegens ziekte of verwonding; het aangehaalde *ignominiae causa* en het ontslag dat iemand kreeg als hij om andere ambten te vermijden, zich in den krijgsdienst begeven had; dit ontslag liet den goeden naam onaangetast.

2°. *Qui artis ludicrae, pronunçiantive causa in scenam*

¹⁾ l. 1 D. de his qui notantur (III, 2).

²⁾ l. 2 § 2 D. ibid.

³⁾ nl. in 't Crim Wb. voor het krijgsvolk te lande, vóór de wet van 14 Nov. 1879 (Sb. n°. 191).

prodierit. Tooneelspelers waren dus om hun beroep infaam. In onzen tijd is het er anders meê gesteld: tooneelspelers van welk gehalte ook kunnen gelijke rechten genieten als hunne medeburgers. Ulpianus legt ons uit wat onder scena verstaan moet worden ¹⁾. Wij zien daaruit dat b.v. athleten niet door infamie getroffen werden: „Virtutis enim gratia hoc facere.” Evenmin zij die bij „certamina sacra” hunne diensten verrichtten.

3°. Qui lenocinium fecerit. — Lenocinium facit, qui quaestuarialia mancipia habuerit, sed et qui in liberis hunc quaestium exercet, in eadem causa est ²⁾. En of hij zijne hoofdbezigheid daarvan maakt, of dat hij eigenlijk van beroep kroeghouder is of eene badinrichting heeft of op welke wijze ook lenocinium met een ander bedrijf vereenigt, zijn toestand zal er niet te beter om zijn: lenocinii poena tenebitur ³⁾

4°. Qui in iudicio publico calumniae praevaricationisve causa, quid fecisse iudicatus erit.

Oorspronkelijk werd men slechts infaam om deze 2 opgenoemde redenen bij veroordeeling in een iudicium publicum; later werd dit uitgebreid tot iedere veroordeeling in een iudicium publicum ³⁾.

5°. Qui furti, vi bonorum raptorum, injuriarum, de dolo malo et fraude suo nomine damnatus pactusve erit. — Ook hij dus die eene veroordeeling zocht te ontkomen door een of ander beding ten voordeele van den beleedigde, bestolene of bedrogene, werd infaam: quoniam intelligitur confiteri crimen, qui paciscitur ⁴⁾.

Nu volgen er in 't edict eenige voorbeelden van infamie

¹⁾ l. 2 § 4 ibid.

²⁾ l. 4 § 2 D. de his qui not. 3,2.

³⁾ l. 7 Dig. de publ. jud. 48,1.

⁴⁾ l. 5 D. de his que not., 3,2.

door schending van 't privaatrecht. Immers met infamie wordt gebrandmerkt:

6°, Qui pro socio, tutelae, mandati, depositi, suo nomine, non contraria iudicio damnatus erit.

De vennoot, de voogd, de lasthebber, de bewaarnemer, zij allen worden infames, wanneer tegen hen met de actio directa een vonnis wordt verkregen.

Het schenden der verplichtingen aan bovengenoemde rechtsbetrekkingen verbonden, doet ook nog in onze dagen al zeer spoedig iemand in de algemeene achting dalen en eene veroordeeling te dier zake is in de oogen des volks zeer zeker meestal onteerend.

7°. Qui eam, quae in potestate eius esset, genere mortuo, cum eum mortuum esse sciret, intra id tempus, quo elugere virum moris est, antequam virum elugeret in matrimonium collocaverit; eamve sciens quis uxorem duxerit non jussu eius in cuius potestate; et qui eum quem, in potestate haberet, eam de qua supra comprehensum est, uxorem ducere passus fuerit. ¹⁾

Dit is eene bepaling die in onze hedendaagsche toestanden ook slechts in de publieke opinie terug te vinden is. Immers zullen ook nu nog deze personen zich meestal de verachting hunner betrekkingen op den hals halen door het niet acht nemen van den noodigen eerbied voor den afgestorvene of voor de ouders.

8°. Ten laatste wordt de bigamie, ja zelfs de gelijktijdige verloving met twee personen met infamie bedreigd:

Qui suo nomine, non jussu eius in cuius potestate esset, eiusve nomine quem quamve in potestate haberet, bina sponsalia, binasve nuptias in eodem tempore constitutas habuerit ¹⁾.

Als wij het aangehaalde edict in zijn geheel beschouwen,

¹⁾ 1, 1 D. de his qui not. 3,2.

dan vinden wij er voorbeelden van infamia immediata en van infama mediata. De laatste rubriek is voor ons de belangrijkste, omdat in ons recht alleen infamia mediata bekend is. Overigens ging vooral in de latere tijden de beteekenis van de infamie immediata meer en meer verloren, daar de keizers inzonderheid Justinianus vele hervormingen op dit gebied invoerden. De infamia mediata nu of infamie uitgesproken na rechterlijke tusschenkomst, is te vinden onder n°s. 4, 5, 6 en 7. De overige gevallen zijn voorbeelden van infamia immediata.

v In den Codex vinden wij in Boek II Tit. XII onder het opschrift: „Ex quibus causis infamia irrogatur” 22 constituties bijeengebracht, die meest gevallen behandelen die de Dig. ons reeds leerden kennen.

De eerste constitutie „infamiae detrimentum minime tibi affertur ob id solum, quod in carcerem coniectus es, vel „vincula tibi jussu legitimi judicis injecta sunt” drukt met andere woorden hetzelfde principe uit, dat wij vinden in l. 22 D. de his qui not. 3.2: „Ictus fustium infamiam non importat, sed causa propter quam id pati meruit, si ea fuit quae infamiam damnato irrogat.”

Uit deze plaatsen zien wij duidelijk dat in het R. R. de straffen zelven niet onteerden, maar het misdrijf; welke grondstelling bij ons luidt: Le crime fait de la honte et non pas l'échafaud.

Λ In den boven aangehaalden titel van den codex worden ook speciale gevallen behandeld, en controverse kwestieën opgelost.

Hij b.v. die wegens bedrog veroordeeld is, wordt, zooals wij uit het praet. edict zagen, infaam. Wij lezen nu hier: lex 2 Cod. ex quibus causis 2.12, dat hij die meer van zijn debiteurs invordert, dan verschuldigd is en deswege in duplum veroordeeld is, niet gerekend wordt het onteerende

vonnis, wegens *furtum*, *vi bonorum raptorum* of *peculatus* ondergaan te hebben.

In deze twee titels in D. en C. vinden wij dus al zeer veel dat op ons onderwerp betrekking heeft. Om echter dit instituut van af de vroegste tijden tot op Justinianus tijd geschiedkundig te ontwikkelen, is eene taak die niet tot de gemakkelijkste hoort, daargelaten nog dat de wetenschap er van, hoe belangrijk ook, hier kan gemist worden.

Liever willen wij opsporen welke de invloed der *infamia* was op de rechtsbevoegdheid van hem, die ze onderging.

De volkomene rechtsbevoegdheid van een Romeinsch burger, werd *existimatio* genoemd. Callistratus l. 5 § 1 D. de extr. cogn. (50.13) definieert de *existimatio* aldus: *Est dignitatis illaesa status, legibus ac moribus comprobatus, qui ex delicto nostro auctoritate legum aut minuitur aut consumitur*" Door misdrijven dus, werd de *existimatio* verminderd of geheel opgeheven.

Consumitur vero, quotiens magna capitis minutio intervenit l. 5 § 3 *ibid.* Maar ook bij de *media capitis deminutio* ging de *existimatio* verloren.

Bij de *minima capitis deminutio*, is van *consumptio* of *minutio existimationis* geen sprake, omdat deze *cap. dem.* nooit 't gevolg was van eenig misdrijf. Bij de *maxima* en *media capitis dem.* nu ging de *civitas* geheel te niet en was er dus van civiele rechtsbevoegdheid geen sprake meer. Aan iemand, die zijn burgerrecht behouden heeft, maar die wegens een of ander misdrijf eenige voorrechten verloren heeft, die dat burgerrecht verschaft, moeten wij dus bij de *minutio existimationis* denken.

§ 2 *ibid.*, vermeldt ons, wanneer de *existimatio* aangetast wordt: *Minuitur existimatio quotiens manente libertate circa statum dignitatis poena plectimur; sicuti cum relegatur quis, vel cum ordine movetur, vel cum prohibetur honoribus*

publicis fungi, vel cum plebejus fustibus caeditur, vel in opus publicum datur, vel cum in eam causam quis incidit, quae edicto perpetuo infamiae causa enumeratur.

Wij zien dus dat de *minutio existimationis* van verschillende oorzaken het gevolg kon zijn; welke zich echter grootendeels laten samenvatten in het begrip der *infamia*, dat zich ook historisch gevormd, maar onder Justinianus veel van de oude belangrijkheid en duidelijkheid verloren had ¹⁾.

De invloed van de *infamia* op iemands rechtstoestand, was onder de republiek van meer beteekenis dan onder de keizers.

Immers tijdens de republiek, was de strekking der *civitas* veel gewichtiger dan later, toen het getal der Rom. burgers vergroot werd en het burgerrecht niet alleen aan in de provinciën wonende, maar zelfs aan bevriende bondgenooten verleend werd.

Naar 't schijnt, was de inwerking het grootst op de politieke rechten, althans wij lezen l. 1 D. ad legem Jul. de vi pr. (48.7) dat de persoon wegens 't schenden der *lex Julia de vi privata* veroordeeld, *carebit videlicet omni honore „quasi infamis“*; nadat reeds bij wijze van voorbeeld aangehaald is, dat er voor gezorgd wordt, dat hij noch senator, noch *decurio* worde, noch eenig eereambt waarneme, noch in eenige orde zitting neme.

Marcianus die ons dit mededeelt, zegt echter *lex 8 D. de interd. et releg.* (48.22), dat, hoewel van eereambten ontzet de *infamis* toch de lasten zal moeten dragen aan die ambten verbonden: *Sed honore quidem illum arceri puto, ceterum impendia debere praestare.*

Op privaatrechterlijk gebied, is de invloed niet zoo ingrijpend; ware het hier gesteld als met het publiek recht, zoo

¹⁾ Mr. J. de Louter, blz. 10.

kon men in hoofdzaak den infamis gelijk stellen met hem die de *media capitis deminutio* had ondergaan.

In 't algemeen mocht de infamis niet *postulare* l. 1 D. de *postul.* (3.1), voor zekere personen echter wel (zie § 11 *ibid.*). Hij had niet het *jus accusandi*, tenzij het den dood van zijne kinderen of patronen gold, of 't schenden van zijn eigendomsrecht l. 4 D. de *accusat. et inscript.* (48.2).

Voorts was hij verstoken van het recht om als *procurator* voor een ander op te treden, of zijne belangen door een' *procurator* te doen gelden. Immers zoo hem dit geoorloofd was, zou 't gemis van het *jus postulandi* zijne bevoegdheid niet verminderen.

Wat het geven van getuigenis betreft, ook hier deed zich de *infamia* gelden; (zie l. 3 § 5 D. de *testibus* 22.5; l. 15 *ibid.*; l. 20 *ibid.*; l. 20 § 5 D. *qui test. facere possunt* 28.1). Hoewel nergens uitdrukkelijk vermeld staat, dat het den infamis in het algemeen niet geoorloofd was getuigenis af te leggen, schijnt het toch, dat hem dit niet toegelaten werd, vooral als wij letten op l. 20 D. de *test.* (22.5): *In testimonium accusator citare non debet eum qui iudicio publico reus erit*; immers als hij niet als getuige mag opgeroepen worden door den *accusator*, zal zijne getuigenis voor den rechter al van zeer ligt gehalte geweest zijn.

Bij het maken van een testament, mochten sommige *infames* geen getuige *solemnitatis causa* zijn, zooals blijkt uit de aangehaalde plaatsen *lex* 14 en 15 D. de *test.* (22.5) en *lex* 20 § 5 D. *qui test. facere possunt* (28.1).

Maar dat de *infames* onbevoegd waren tot het maken van een testament, is eene bewering die door geen text bevestigd wordt. Integendeel uit *lex* 8 § 3 D. *qui test. fac. possunt* (28.1.) en l. 1 C. de *sec. nuptiis* (5.9) wordt ons duidelijk hoe b.v. hij die *relegatus in insulam* was en eene vrouw die de voorschriften omtrent het *annus luctus* niet had nageleefd, toch de *testamentifactio* hadden.

In zijne Novella const. XC. ¹⁾ de testibus zegt Justinianus: „Ut testes non nisi illaesa existimationis recipiantur”; na dien tijd dus was de infamis onbevoegd tot het afleggen van getuigenis.

Ook deed de infamia hare inwerking gevoelen op het huwelijk. Wij weten dat men infamis werd door het tooneel te betreden. De lex Julia en Papia Poppaea verbood het huwelijk van een senator en zijne afstammelingen met vrijgelatenen of met hen die zelf of wier ouders tot het tooneel behoorden. ²⁾

De grootouders mochten zonder nadeel voor hunne kleinkinderen, artem ludicram facere. De infamia der ouders kwam hier dus gedeeltelijk op de kinderen neer: l. 44 D. de ritu nupt. (23.2). Werd een zoodanige verbindtenis voltrokken dan was het geen huwelijk; 't waren geen justae nuptiae l. 42 § 1 ibid.

Langzamerhand echter is deze bepaling gewijzigd en verminderd, totdat Justinianus ze geheel afschafte bij de const. 28 en 29 C. de nuptiis (5.4.) en Nov. 117. c. 6. licentiam volentibus praebemus etsi quibuslibet magnis dignitatibus decorantur, huiusmodi mulieres cum dotalibus instrumentis sibimet copulare.

De infamie trad onmiddellijk in na het vonnis; bij hooger beroep echter werd zij opgeschort tot de einduitspraak l. 1 D. nihil innovari (49.7): Recepta autem appellatione, tamdiu nihil erit innovandum, quamdiu de appellatione fuerit pronunciatum. Hij die infamis was, was het levenslang. Wij lezen echter in het praet. edict aangehaald l. 1 § 9 en 10 D. de postulando (3.1.) dat er eene in integrum restitutio bestaat die de nadeelige werking der infamie geheel opheft. Over het jus

¹⁾ Caput I.

²⁾ l. 42 en vlgg. D. de ritu nuptiarum (23. 2).

postulandi sprekende zegt de praetor dat het aan hem ontzegt is, qui..... in integrum restitutus non erit. Maar uit de korte toelichting die Ulpianus er onmiddellijk op laat volgen, wordt ons duidelijk dat niet iedere infamis van die restitutio zijn heil mocht verwachten. Immers er wordt gewag gemaakt van eene categorie, die „difficile in integrum restitutio impretrabitur”; waarschijnlijk zijn daaronder begrepen geweest die infames, die zich zeer zwaar vergrepen hadden en die herhaalde veroordeelingen ondergaan hadden.

Deze opheffing der infamie werd door den Keizer of door den Senaat verleend, zooaals wij uit dezelfde plaats zien.

Hij die deze restitutio in integrum niet kon verkrijgen bleef levenslang infaam, zoo niet de keizer van zijn recht gebruik maakte om de infamie geheel of gedeeltelijk op te heffen. Zooals hij gratie kon verleenen van andere straffen, kon hij dat ook van de infamie; maar zoo hij dit deed trad de infamis alleen wederom in 't genot van die rechten, die de keizer hem verleende; overigens bleef de toestand de oude. Zie tit. 51 Cod. de sententiam passis et restitutis (9.51).

Hiermede zijn de gewichtigste punten van dit leerstuk afgehandeld en zal de lezer naar ik hoop, zich eenig denkbeeld kunnen vormen over den toestand waarin 't R. R. den infamis bracht.

HOOFDSTUK II.

Oud-Duitsch Recht.

In korte trekken worden hier de begrippen uiteengezet die in 't Germ. recht omtrent de eerestraffen golden.

Voor dat de invloed van 't R. R. zich deed gelden bestond ook in dit recht eene straf, die, hoewel zeer verschillend van de maxima caputis deminutio toch in principe er mee overeenstemde, omdat zij den misdadiger ook geheel en al buiten de samenleving plaatste. Het is de Friedlosigkeit, die iemand geheel en al de bescherming ontnam over z'n persoon en zijne goederen. Ongestraft mocht een ieder den Friedlose dooden, martelen, mishandelen, belagen, beschimpen, berooven. Deze vreesselijke straf vond slechts bij zeer zware misdrijven hare toepassing.

De rechtsbevoegdheid kon echter ook beperkt worden door de rechtlosigkeit, een toestand die, gepaard met ehrlosigkeit, die wij straks zullen leeren kennen, 't gevolg was eener veroordeeling. Ook hier evenals in 't R. R. was het misdrijf zelf de grond van de vermindering der burgerlijke eer.

't Gevolg van de Rechtlosigkeit was ook hier vooral van invloed op de politieke rechten. Zoo mocht de Rechtlose geen rechter of schepen zijn. Maar ook was hij onbevoegd tot het afleggen van getuigenis in rechten. Zijn eed was

krachteloos, hij kon daarmee zijne onschuld niet bewijzen. Hij mocht zich in rechten niet doen vertegenwoordigen, evenmin bij tweekamp. Zelf mocht hij niet ter verdediging van anderen optreden.

Er schijnt echter ook eene rechtloosigheid bestaan te hebben zonder ehrloosigheid als gevolg, maar dan was deze niet het gevolg eener veroordeeling, maar van onechte geboorte, (zelfs van te vroege of te late geboorte), van verachtelijke levenswijze of van 't uitoefenen van sommige beroepen.

De toestand dezer rechtlozen was echter niet veel beter dan het lot dergenen die bovendien nog ehrloos waren; de openbare meening stelde hen echter volstrekt niet op ééne lijn.

Eene tweede beperking der rechtsbevoegdheid was nog in 't Germaansch recht bekend, namelijk de ehrloosigheid, waarvan de omvang zeer twijfelachtig is. Vooral schijnt ze het gevolg geweest te zijn van het schenden der goede trouw, het breken van het eens gegeven woord en in 't algemeen van bedrog in den ruimsten zin des woords.

Als zoodanig viel hieronder desertie, slecht beheer als voogd, echtbreuk, 't niet nakomen van beloften enz. De gevolgen waren algemeene verachting; de ehrlose verloor zijn leenrecht; hij mocht geen deel uitmaken van vereenigingen, waarin hij met zijns gelijken zitting had en was van 't uitoefenen van sommige beroepen uitgesloten.

Van de drie vermelde toestanden is de Friedloosigheid de meest bekende. De Rechtloosigheid en vooral de Ehrloosigheid kennen wij slechts ten deele, en dat weinige nog staat niet vast.

Vooral toen het R. R. en het Canoniek recht hier hun invloed deden gelden werd de verwarring steeds grooter.

Over de oudste tijden sprekend zegt Geib (Lehrbuch des

Deutschen Strafrechts 1er Band. Geschichte. Leipzig 1861 S. 193) aangaande de eerestraffen:

Ehrenstrafen, im Ganzen noch wenig ausgebildet, und namentlich noch bloz als Nebenfolge bei anderen Strafen angewendet; schimpflicher Aufzug mit abgeschnittenen Haaren u., Küssen des Hintern eines Hundes, Unfähigkeit zur Eides- und Zeugnisz-ablage, Eselsritt, Satteltragen, Hundetragen, Tragen eines Pflugrades, Brandmarkung.

Over dit dragen 't zij van een zadel, een hond een ploeg etc. vinden wij ook meer in 't bijzondere gewag gemaakt bij A. v. Fürth (ibid S. 194) in „die Ministerialiën” (Köln 1836 S. 389—392):

Von der Strafen an Ehre erwahnen wir hier vorzugsweise nur Eine, wir meinen die im deutschen Alterthume nicht selten wiederkehrende Strafe für die Leute verschiedener Stände, besondere Geräte öffentlich zur Schau zu tragen. Es scheint uns nicht ganz unwahrscheinlich dasz diejenigen Geräte, welche zur charakteristischen Bezeichnung eines besondern Standes dienen konnten, eben deshalb für die demselben angehörenden Leute gewählt wurden, gleichsam als hätte der Verbrecher sich seines Standes unwürdig gezeigt und alsob sein Stand in ihm entehrt worden wäre. Der Hund, der die Liebe zur Jagd, von den ältesten Zeiten her eine geliebte beschäftigung edler Männer, bekundete diesen sollten Fürste und Edle tragen, und, wie sie, auch zuweile edle Ritter. In den Regel aber trugen Ritter einen Sattel, das zeichen ritterlichen Lebens Geistliche werden auf Abbildungen und ihren Siegeln gewöhnlich mit einem Buche dargestellt, und sie müssen zur Strafe ein Buch tragen; Bauern dagegen trugen zur Strafe ein Pflugrad.

Dr. M. J. Noordewier ¹⁾ noemt uit het Germaansche recht

¹⁾ Nederduitsch Rechtsoudheden Utr. 1853.

eenige eerestraffen op, die allen zuiver Germaansche instellingen zijn ¹⁾.

1°. Berisping door de overheid.

2°. Herroeping en bede om vergiffenis (soms knielend).

3°. Smadelijke dracht, bestaande in het afsnijden van het haar, 't korten van 't lange gewaad, voor vrouwen die onechte kinderen hadden ter wereld gebracht.

4°. Ontzegging van wapenen en riddertooi. In plaats van een degen, moest de ridder een afgebroken mes dragen. Aan de laarzen mochten geene sporen zijn.

5°. Symbolieke optocht: Met den strop om den hals moest de onvrije genade vragen. Er bestaat een gewijsde waarbij een echtbreker veroordeeld was om te gaan, „dry sondage vor dem ambt mit wiewasser umb die kirchin, wollen und barfusz und ein besemhe in syner hand dragen, und wann er umb die kirchin kompt, so sal er druss vor der dur ligen, und sal die lude obir sich lassen geen und slagen, mit dem besemhe wer wil und die frawe sal den sun umb die kirchen tragen, wollen und barfusz, und sal man ir har hindin an dem haubet ab sniden und ir rock hindin abesniden.

Een woekeraar moest dezelfde optocht rondom de kerk maken „wollen und barfusz, und eyn judenhut uff han und eyn besemhe in syner hant han.

De jodenhoed gaf te kennen dat men zich niet als christen gedragen had; want aan de Joden was woeker, namelijk het uitleenen van geld, tegen intrest toegestaan.

Van dergelijke smadelijke optochten vinden wij nog een voorbeeld (Lübeck Stadtr. Cod. 1.43) dat genoegzaam het obscoene en beschimpende karakter van die tijden aangeeft:

¹⁾ Al deze straffen vinden hunne zwaarte vooral in de onteering die de misdadiger openlijk moest ondergaan.

Si vir cum legitima alicuius deprehenditur, juris est ut ipse ab ea per vicos civitatis sursum et deorsum trahatur per veretrum.

6°. Ezelrid. De vrouw die haren man geslagen had moest ruggelings op eenen ezel rijden en met den staart in de hand door de geheele plaats trekken.

7°. Dakafdekken. Deze rechtspleging werd meest door de bureu voltrokken aan de vrouw die haren man sloeg: 't dak werd van het huis weggebroken.

8°. Kaak. De misdadiger werd aan een schandpaal ten toongesteld.

9°. Wippen. Tuindieven werden van eene wipplank in 't water gedompeld en er weder uitgehaald.

10°. Verlies der eereplaats.

11°. Oneerlijke begrafenis.

De opsomming der straffen doet ons zien dat bij de Germanen wel degelijk onteerende straffen bekend zagen. Wij zagen dat naast de Rechtlosigkeit Ehrlosigkeit bestond. Heeft men hier nu te denken aan eene soort interdictie van rechten en aan zuivere onteerende of beschamende straffen, die op de zoo even aangehaalde wijzen werden toegepast?

Wij weten het niet; eene afzonderlijke nauwkeurige bestudeering der rechtsbronnen voor die tijden zou noodig zijn om in die verwarden rechtstoestanden zoo mogelijk eenig systeem te ontdekken.

Wat er van zij, na de middeuewen is met de algemeene ontwikkeling ook op het gebied der infamia verandering merkbaar: immers eerloosheid ten gevolge van geboorte of beroep is verdwenen. Slechts eerloosheid door onwaardige handelingen bleef over, waardoor men sommige rechten verloor. Evenmin als in 't R. R. is er echter analogie te vinden tusschen het begane misdrijf en het recht dat verloren werd.

De C. C. C. (1532) bedreigt met eerloosheid den meineedige

en hem, die zijne vrouw of kinderen tot unehrlichen, unkeuschen und schandlichen werken gebrauchen lässt.

In andere bijzondere wetten van dien tijd zien wij bv. met eerloosheid gestraft den deserteur, den uitdager bij een tweegevecht en den godslasteraar.

De eerloosheid verbonden aan sommige straffen, bestaat ook thans nog. De C. C. C. vermeldt de zoodanig de kaak, de geesseling, het afscheren van 't hoofdhaar, het aanslaan van iemands beeldtenis aan de galg en verbanning die door openbare te pronk stelling werd voorafgegaan. Deze straffen alhoewel zeer vernederend zijn toch veel minder beschimpend dan de vroeger opgenoemde.

't Gevolg der Ehrlosigkeit is ook hier vooral op politiek terrein merkbaar; de ehrlose verloor al zijne politieke rechten. Een' officier werden zijne insignia vernield. Niet zeker is 't of 't verlies van adeldom er mee gepaard ging.

Nog dient opgemerkt te worden dat deze Ehrlosigkeit zooals die zich nu ontwikkeld heeft, steeds infamia mediata is; zij werd door de rechtscolleges uitgesproken en duurde levenslang, tenzij de vorst den veroordeelde wilde herstellen.

Ten slotte een enkel woord over de Anrüchtigkeit en Verächtlichkeit, waarvan meermalen melding gemaakt wordt.

't Zijn toestanden waarin men door lage geboorte, sommige beroepen en schandelijke levenswijze werd gebracht.

De gevolgen waren in hoofdzaak uitsluiting van gilden, gezelschappen, handwerken en eereambten. De Verächtlichkeit moet wel zeer nadeelig ingegrepen hebben in het dagelijksch verkeer; wij lezen dat daardoor meestal getroffen werden publieke vrouwen, dronkaards, spelers, vagebonden en landloopers, zigeuners en koorddansers. Wij hebben bij de Verächtlichkeit dus te denken aan personen van 't allerminst gehalte; menschen, die vooral wanneer 't op goede

trouw aankwam, niet de minste geloofwaardigheid mochten ondervinden.

De Anrùchtigheit echter schijnt meer betrekking gehad te hebben op lage geboorte en 't uitoefenen van sommige handwerken. Wij zagen dat Ehrlosigkeit niet meer hieraan verbonden was. Toch stonden die personen niet gelijk met menschen die ter goeder naam en faam bekend stonden, en eer de verschillende vooroordeelen tot op onzen tijd vrij wel geweken waren, doorleefden die personen nog een tijd waarin zij, hoewel niet ehrlos, dan toch anrùchtig waren, 't geen echter op hunne burgerlijke rechten geen invloed uitoefende.

HOOFDSTUK III.

Fransch Recht.

't Fransche Strafrecht dat wij te beschouwen hebben, is vooral dat, 't geen gedurende de republiek die aan 't keizerrijk van Napoleon I voorafging, gedurende dat keizerrijk zelf en 't tijdverloop tot op onzen tijd gegolden heeft.

Wij krijgen hier al dadelijk te doen met de strafrechterlijke idées, die in hoofdzaak tot in onze dagen zijn blijven voortleven en tot nog toe grootendeels ook de onze zijn.

Vóór den Code van 25 Sept. 1791 (herzien 3 brumaire an IV) bestond er in Frankrijk op 't gebied van eerestraffen onder anderen de mort civile en de eigenlijke infamie, die slechts na rechterlijke tusschenkomst mogelijk waren.

Infamie ten gevolge van slechten naam, lage geboorte of sommige bedrijven, zooals wij die in 't Germaansch recht leerden kennen, bestaat er niet. Zagen wij in 't Germaansch recht eerloosheid in zekeren graad aan sommige straffen vastgeknoopt, hier is de straf alleen de grond van de eerloosheid.

De oude Fransche criminalisten ¹⁾ rangschikken de straffen van dien tijd in 5 klassen: 1°. Capitales, zijnde de doodstraf, de levenslange galeien, tuchthuis en levenslange verbanning; allen straffen die burgerlijken dood ten gevolge hadden.

¹⁾ Zie M. J. Hanin. Des conséquences des condamnations pénales etc. Paris, 1848.

De doodstraf werd nog op verschillende wreede manieren voltrokken: 't vierendeelen, 't levend verbranden en 't radbraken waren nog behalve het ophangen in gebruik. De beruchte guillotine van de Fransche revolutie is vergeleken bij deze afschuwelijkheden nog een heilzame vinding.

Tweedens had men de peines corporelles, die 't ligchaam van den misdadiger fysiek aantasten, zooals de geeseling, het brandmerk, de kaak en het wegsnijden van een of ander lichaamsdeel bv. de hand, de tong.

De pijnbank bestond niet als straf, maar als bewijsmiddel!

3°. Peines affictives, die de vrijheid ontnemen: de tijdelijke galeien, gevangenisstraf, tijdelijke verbanning.

4°. Peines infamantes, die vooral de eer en goeden naam aantasten. Hiertoe behooren eerloosverklaring, ontzetting van adel en ambten of voorrechten. Voorts nog voor jeugdige boosdoeners, aan wie de doodstraf niet voltrokken wordt, het bijwonen der executie hunner medeplichtigen.

5°. Zeer lichte straffen, zonder eenige invloed op de eer van den schuldige. Hieronder vallen: 't Vragen van vergiffenis, de gerechterlijke berisping; 't niet verschijnen op bepaalde plaatsen enz. (zie Hanin n°. 110—115.)

Welke van deze opgenoemde straffen hadden infamie ten gevolge?

De peines capitales gingen gepaard met den burgerlijken dood; hier was dus van infamie geen sprake. ¹⁾

De infamie was verbonden aan peines corporelles, affictives en natuurlijk aan de peines infamantes, en deze wettelijke eerloosheid bestaat helaas nog steeds ook in ons wetboek. Als wij naar de beteekenis er van zoeken, dan kunnen wij voorop stellen, dat ook hier in hoofdzaak het groote

¹⁾ De mort civile is zoowel in Frankrijk als bij ons verdwenen. Hier is het doelloos haren omvang na te gaan (Zie hierover Hanin n°. 175 299.)

zwaartepunt ligt in de onbevoegdheid tot politieke rechten. Tot publieke betrekkingen werd de eerlooze niet toegelaten en hij verloor degene die hij bekleedde door zijne veroordeeling.

Eveneens ging zijn adellijken titel te niet. Over 't algemeen ging de eerloosheid van adellijken niet op de kinderen over; deze behielden dus bij veroordeeling van hunnen vader den adellijken titel en hierin zien wij thans niets vreemds. Voor niet adellijken echter ging de eerloosheid op hunne kinderen over. Terecht mag Humbert (n°. 284) van zulk eene bepaling zeggen: *Incroyable aberration de l'esprit du temps, qui faisait de la personnalité des peines un privilège du sang.*

Spoedig echter zou de fransche revolutie ook hier z'n invloed doen gelden, om deze onbillijkheid geheel te doen verdwijnen.

Tot geestelijke orden werd de infamis evenmin toegelaten; ook niet tot het dienen in het leger. Verkregene ridderorden verloor hij; althans, er wordt te dien opzichte melding gemaakt van de orde van den heiligen Lodewijk. In rechten mocht de infamis niet als eischer optreden, noch voor zich zelf, noch voor een ander. Hij mocht geen solemneele getuige zijn en zijn getuigenis in rechten kon gewraakt worden.

Of hij een geldig testament kon maken, is eene dubieuse kwestie; Pothier ontkent hem de bevoegdheid daartoe.

De werking dezer infamie hing af van de veroordeeling in hoogste instantie. Van af dat oogenblik duurde ze levenslang, tenzij de veroordeelde 't zij door eene restitucion légale, 't zij door eene restitucion gracieuse, in zijne wettelijke eer hersteld werd.

De eerste was eene wettelijke instelling; de tweede was eene personeele genade des konings.

Verschillende wijze van rehabilitatie gaan wij hier stil-

zwijgend voorbij. Genoeg is het te weten dat den infamis niet onherroepelijk zijn plaats in de samenleving was ontnomen; maar dat er zoowel van de wet als van 's Konings goedheid soms herstel voor hem te verwachten was, zoo hij zich waardig daartoe betoonde.

Slaan wij nu een blik op het droit intermédiaire. De Code Pénal van 1791, heeft van al de opgenoemde straffen slechts behouden de doodstraf, het tuchthuis, detentie, kaak en boete; maar daarbij zijn gevoegd de deportatie en de dégradation civique. De galeien zijn slechts in naam veranderd; zij heeten nu: les fers (tot hoogstens 24 jaar.)

Onzeker is het of in dit strafstelsel de burgerlijke dood nog bestond. Hanin (n°. 122) tracht ons aan te toonen, waarom de mort civile ook in het droit intermédiaire bleef gelden. Zij was vóór den C. P. van 1791 de accessoire straf der peines capitales; in dezen code bleef één dier peines bestaan, dus ook haar gevolg d. i. de burgerlijke dood. De deportatie had eerst na 1793 burgerlijken dood ten gevolge, omdat toen eerst op de gedeporteerden de bepalingen omtrent de uitgewekenen Franschen werden toegepast, die deze burgerlijk dood verklaard hadden.

Wat nu het eerste betoog betreft omtrent den burgerlijken dood bij de doodstraf, daarmee kan ik mij bezwaarlijk vereenigen, daar wij bij Chauveau Hélie lezen, dat de Code van 1791 den burgerlijken dood geheel en al had afgeschaft (art. 1, 2, 3 Tit. 4 van den Code van 25 Sep., 6 Oct. 1791). Maar bij de deportatie schijnt hij volgens Chauveau-Hélie evenmin bestaan te hebben; alleen werden er volgens die schrijvers de émigrés door getroffen, door de wet van 28 Maart 1793 tit. 1, sect. 1, art. 1.

In het proefschrift van Mr. J. de Louter, lezen wij blz. 50, noot 4, dat reeds bij eene wet van 1639 de mort civile bedreigd was tegen emigranten, en na de opheffing van het

edict van Nantes tegen hen, die om hun geloof het land verlieten. In 1791 werd deze bepaling afgeschaft, maar zooals wij zagen in 1793 tegen de émigrés weer ingevoerd. Toen de hartstochten meer bedaard waren, werd zij in 1799 voor goed afgeschaft.

Wordt aangaande de mort civile in het droit intémédiaire eenige twijfel geopperd, over de wettelijke eerloosheid der straffen heerscht meer eenstemmigheid van gevoelen. Hier vindt de verdeeling van straffen in peines afflictives et infamantes en peines infamantes seulement, die later ook in den C. P. van 1810 aangetroffen wordt, haren oorsprong.

Peines affl. et inf. waren: les fers, tuchthuis en detentie terwijl Hanin (n°. 125) hiertoe ook de pijnbank rekent. Seulement infamantes waren de kaak en ontzetting van burgerschapsrechten.

Ook hier was het voornaamste gevolg der infamie 't verlies der politieke rechten. Zij die tot eene infameerende straf veroordeeld waren, mochten niet zijn jurés of experts. Een openbaar ambt mochten zij niet waarnemen en tot de keuze van ambtenaren mochten zij niet meêwerken. 't Recht om wapenen te dragen en in het leger te dienen was hun ontzegd. Onbevoegd waren zij tot het waarnemen van voorgdij of curateele, behalve over eigen kinderen. Als getuige solemnitatis causa konden zij niet optreden; maar verschillend zijn de gevoelens over de al of niet toelating als getuige voor den rechter onder eedsaflegging. Hanin n°. 232 zegt: „nous pensons. . . . que le Code Pénal n'a pas innové sur ce point en reconnaissant l'incapacité du condamné. De rechterlijke macht in die dagen schijnt er anders over gedacht te hebben; want wij vinden een arrêt de la cour de cassation van 19 pluviöse an XII en van 20 Mei 1808, waarbij een zoodanig veroordeelde wel degelijk werd toegelaten.

Overigens vinden wij hier melding gemaakt van eene

interdiction légale, voor hen die tot eene peine afflictive et infamante veroordeeld waren gedurende het ondergaan hunner straf. Deze interdiction had haren natuurlijken oorsprong in de onmogelijkheid waarin de veroordeelde was om z'n belangen waar te nemen. Hem werd nu een curator toegevoegd, door de rechtbank aangesteld, die na afloop van de straf rekening en verantwoording moest doen aan den misdadiger of zijne erfgenamen. Na autorisatie van de rechtbank en den familieraad, mocht deze curator aan de betrekkingen van den veroordeelde alimenten geven en de opvoeding der kinderen bekostigen.

Ook in het tijdperk van het droit intermédiaire kon de eer van den veroordeelde hersteld worden, hoewel het recht van gratie niet meer bestond. De macht hiertoe berustte bij het gemeentebestuur zijner woonplaats. Hij moest daartoe, na zijne geheele straf ondergaan te hebben, een getuigschrift vragen om gerehabiliteerd te worden; bij peines afflictives et infamantes kon hij dit eerst doen 10 jaar na het ondergaan der straf; bij de peines infamantes 10 jaar na de uitspraak van het vonnis. Bovendien waren vereischten afdoening van de civiele reparatie, een tweejarig domicilie in eene gemeente en een bewijs van goed gedrag. Kreeg hij dit getuigschrift, dan kon hij hiermeê gewapend zijne rehabilitatie van de rechtbank vorderen.

Wij zijn hiermeê tot den C. P. van 1810 genaderd. In principe is het strafstelsel niet veranderd. Men zou meenen hier de verdeling van peines infamantes en peines non infamantes, niet meer te vinden, als men hoort gewagen van den C. P. van 1810 als een kunststuk uit die dagen. Toch is die onderscheiding ook hier gehandhaafd en wat ons nog meer verwonderen moet, tot den huidigen dag bestaat zij nog. Wel waren er ook bij de discussie over den C. P. stemmen opgegaan voor de afschaffing; maar het

mocht niet baten. Regnaud, lid van den Conseil d'Etat stelde voor om in het wetboek blootelijk de straffen op te noemen zonder eenige qualificatie: „toute peine étant infamante et matière criminelle”; maar Regnier was van meening, dat slechts die straf onteerend was, waaraan de wet dit karakter toekent. Of daar nu al tegen ingebracht werd, zooals Corvetto en Berlier deden, dat de publieke opinie 't op dit punt dikwijls oneens zou zijn met de wet, men scheen hierin geen fout van groot gewicht te zien, alhoewel weinigen het zullen ontkennen dat de straf vooral hare sanctie in de publieke opinie moet vinden. De straf, die overeenstemt met de opvatting dienaangaande van het volk, dat terwijl het bescherming der wet waardeert, de zwaarte der verschillende misdrijven overweegt en vergelijkt, heeft reeds hierdoor eene kracht die men haar vergeefs door welke middelen ook zou kunnen geven.

Er werd echter eene meerderheid gevonden om het verderfelijk beginsel in den C. P. te handhaven. Toen in 1832 bij de herziening van den C. P. de kwestie weer op 't tapijt kwam, betitelde Descazes in de Chambre des Pairs het stelsel van de onteerende straffen als: „une distinction que la loi fait vainement, puisque l'opinion publique ne la sanctionne pas toujours.” Maar ook nu werd de oude weg bewandeld; nu echter om een ander motief: men behield de verdeeling uit vrees dat de herziening een te grooten omvang zou krijgen; daar men door deze onderscheiding te doen vallen, den C. P. in zijne grondslagen aantastte.

Bleef dus de ongerijmde verdeeling bestaan van het droit intermédiaire, in de straffen zelve kwam eenige wijziging. Van de oude straffen verdwenen de detentie en de exposition publique; maar de burgerlijke dood, de eeuwigdurende en tijdelijke dwangarbeid en de tijdelijke ontzegging van zekere burgerschaps-, burgerlijke en familie-rechten en de

tijdelijke verbanning werden opgenomen; zoodat wij in dit strafstelsel krijgen als peines afflicatives et infamantes: doodstraf, levenslange en tijdelijke dwangarbeid, zijnde een andere naam voor de vroegere fers, deportatie en tuchthuis. Bijkomende straffen waren de burgerlijke dood, het brandmerk en de algemeene verbeurdverklaring.

Blootelijk oonteerende: Kaak, verbanning en ontzetting van burgerschaps-, burgerlijke en familie-rechten.

Bij decreet van 6 April 1809 was de burgerlijke dood als op zich zelf staande straf tegen Franschen bedreigd die in den vreemde eene openbare betrekking bekleedden en die in de drie maanden sedert de eerste vijandelikheden met die vreemde natie niet in Frankrijk teruggekeerd waren en nog eenige dergelijke staatkundige misdrijven (zie art 28 en 29 Décr. Imp. du 6 Avril 1809). Naar 't schijnt zijn deze decreten echter weldra in onbruik geraakt.

De hier opgenoemde straffen zijn allen in meerdere of mindere mate van invloed op de burgerlijke eer van den veroordeelde.

De burgerlijke dood wordt hier uitdrukkelijk aan sommige straffen verbonden. Art. 11 C. P. treft met mort civile den tot eeuwigdurenden dwangarbeid of tot deportatie veroordeelde, maar in den Code Civil (art. 23) vinden wij die straf bovendien verbonden aan de doodstraf. Dit art. 23 maakt met eenige anderen een afzonderlijken titel van den C. C. uit onder 't opschrift: „de la privation des droits civils par suite de condamnations judiciaires”, waarin hoofdzakelijk de gevolgen der mort civile omschreven worden. Zonderling is het echter dat men bij de samenstelling van den C. P. bij de twee straffen in art. 18 opgenoemd, niet de doodstraf gevoegd heeft; daar toch was zij op hare plaats.

Aan de overige crimineele straffen is infamie vastgeknoopt. Art. 28 C. P. zegt ons wat dit voor den veroordeelde betee-

kent: „Quiconque aura été condamné à la peine des travaux forcés à temps, du bannissement, de la réclusion ou du carcan, ne pourra jamais être juré, ni expert, ni être employé comme témoin dans les actes, ni déposer en justice autrement, que pour y donner de simples renseignements. Il sera incapable de tutelle et de curatelle si ce n'est de ses enfants et sur l'avis seulement de sa famille. Il sera déchu du droit de port d'armes et du droit de servir dans les armées de l'empire.

Alleen van de dégradation civique wordt in dit art. niet gesproken. De onbevoegdheden van art. 28, verbonden met die tot het waarnemen van openbare ambten en bedieningen, is hier geen bijkomend gevolg van de veroordeeling tot die onteerende straf; maar is de straf zelve.

Of de in art. 28 C. P. opgenoemden deze ambten en bedieningen mochten bekleeden, hiervan wordt niet gesproken in het Wetboek. Hanin (373) zegt dienaangaande: „Si le C. P. de 1810 a gardé le silence sur ce point, il n'a pas cependant entendu déroger à la constitution en vigueur en France à cette époque.

Il n'a rien dit par ce qu'il n'avait pas à s'occuper des droits politiques régis par des lois spéciales. De wet waarop hij doelt is de Constitution van 22 Frimaire an VIII.

Hoewel dus niet uitdrukkelijk in den C. P. gezegd was factu het gevolg der in art. 28 opgenoemde straffen volkomen gelijk aan de dégradation civique. -- Als bijkomende straffen bij de peines afflictives et infamantes worden in art. 7 C. P. genoemd „la marque et la confiscation générale.” De laatste is reeds in 1814 verdwenen. De straf van 't brandmerk onderging den tot levenslangen dwangarbeid veroordeelde altijd. Zij die tot eene andere peine afflictive et infamante veroordeeld waren, werden slechts in enkele gevallen door de wet genoemd gebrandmerkt. Art. 165 C. P.

geeft ons eene geheele rubriek tot voorbeeld: *La marque sera infligée à tout faussaire condamné soit aux travaux forcés à temps, soit même à la réclusion.*

De kaak, op zich zelf reeds eene onteerende straf was onafscheidelijk verbonden aan dwangarbeid en tuchthuis (art. 22 en 24 C. P.).

Het brandmerk en de kaak zijn wel onder de vernederendste straffen te rangschikken en juist om hare toepassing op eene openbare plaats, voor hem die ze ondergaat van veel grootere beteekenis dan men van eene bijkomende straf verwachten zou.

Onder de straffen die zoowel aan correct. als aan crimineele veroordeelingen verbonden zijn, noemt art. 11 C. P. le renvoi sous la surveillance spéciale de la haute police. Ook deze straf is een gevolg, dat diep ingreep in het dagelijksche leven.

Zij die tot tijdelijken dwangarbeid of tot tuchthuis veroordeeld zijn, staan van af het ondergaan hunner straf levenslang onder dit toezicht (a. 47 C. P.) De verbannen zijn er aan onderworpen, zoolang hunne verbanning geduurd heeft, (a. 48 C. P.) Zij die tegen de in of uitwendige veiligheid van den Staat wegens misdrijf of wanbedrijf zijn veroordeeld worden insgelijks, voor eene tijdruimte gelijk aan die hunner straf onder dit opzicht gesteld (a. 49 C. P.). Nog in enkele andere door de wet bepaalde gevallen vindt deze straf hare toepassing (a. 50 C. P.). Art. 44, 45 en 46 zeggen ons waarin die straf bestond. De veroordeelde, of bij zijne minderjarigheid zijne ouders, voogd of curator, moest een borgtocht van goed gedrag stellen tot een bedrag bij arrest of vonnis vastgesteld. Stelde hij deze cautie niet, zoo bleef hij ter beschikking van de regeering die hem uit eene bepaalde plaats kon verwijderen of er hem eene als woonplaats aanwijzen. Gehoorzaamde de gesurveilleerde hieraan niet,

zoo kon hij gevangen gehouden worden, tot het einde van het toezicht. Heeft echter de veroordeelde onder cautiëstelling zijne vrijheid verkregen, zoo zal deze som zelfs bij lijfswang verhaald worden op den borg, voor 't geval dat eerstgenoemde gedurende den tijd bij de borgstelling bepaald, onherroepelijk veroordeeld is.

Een gevolg van groot gewicht voor de tot eene tijdelijke peine afflictive et infamante veroordeelden is de interdiction légale of wettelijke curateele. (a. 29, 30 en 31 C. P.). Hun werd een curator toegevoegd om gedurende den straftijd hunne goederen te administreeren. Na verloop van dien tijd krijgt hij zijn' goederen terug en legt de curator rekening en verantwoording af. Het groote doel dezer interdiction légale is den veroordeelde niet te doen genieten van zijn vermogen, maar tevens de belangen daarvan te doen behartigen.

De opsomming der straffen van C. P. van 1810 met hare gevolgen is hiermee in hoofdzaak weergegeven. Zooals wij zagen zijn deze gevolgen:

1°. la mort civile 2°. la dégradation civique 3°. la marque 4°. carcan of exposition publique, 5°. Surveillance de la haute police en 6°. de interdiction légale.

Wij vinden dus in dit strafstelsel aan zeer zware straffen gevolgen verbonden, die, wanneer de veroordeelde weer in de samenleving terugkeert, niet anders dan van hoogst nadeelige uitwerking zijn, zoowel voor de algemeene maatschappelijke orde als voor zijn verder leven.

En al is nu gaande weg het strafstelsel gewijzigd, toch is het thans in Frankrijk nog van dien aard, dat een nieuw strafwetboek, waarin tegelijk met de belangen der samenleving meer op de persoon van den veroordeelde gelet wordt, een eisch destijds kan genoemd worden.

De wijzigingen, waarvan ik spreek, zijn vooral bij de wet

van 1832 tot stand gekomen. 't Brandmerk en de kaak werden hierbij afgeschaft en in 1848 de openbare te pronk stelling vóór het ondergaan der straf. Maar tegelijk werd in 1832 ingevoerd de *détention*, *peine afflictive* et *infamante* met *surveillance de la haute police* als gevolg, voor politieke misdadigers.

De wettelijke eerloosheid van a. 28 C. P. is thans nauwkeuriger geregeld door de bepaling, dat zij geheel en al gelijk zou zijn aan de *dégradation civique*, welke laatste straf nu, behalve de ontzegging der in a. 28 opgenoemde rechten, ook een beletsel werd tot het geven van onderwijs en tot het zijn van *garde national*. Waarom er dit laatste afzonderlijk bijgevoegd is, is niet recht duidelijk, terwijl reeds het dragen van wapenen verboden was. De borgstelling bij de *surveillance* is door deze wet afgeschaft. Op sommige plaatsen mag de veroordeelde niet wonen, overigens wordt een nauwkeurig toezicht op hem gehouden. Nog eenige andere wetten en decreten brachten veranderingen. Zoo werd in 1848 de doodstraf afgeschaft en *matière politique*. In 1850 werden de straffen van deportatie en detentie geregeld. Voor de eerste werd eene strafkolonie aangewezen op de *iles Marquises*, voor de tweede straf de citadel van *Belle-Isle-en-mer*. In 't zelfde jaar werd er ook eene wet uitgevaardigd, „*Sur l'éducation et le patronage des jeunes détenus.*”

In 1851 werd gedecreteerd dat de individuen, die onder de *surveillance* geplaatst, hunne aangewezene plaats verlaten hebben of deel uitmaken van een geheim genootschap, zullen mogen vervoerd worden naar *Cayenne* of *Algerië*. De executie der *travaux forcés*, werd in 1854 geregeld, terwijl in 't zelfde jaar de burgerlijke dood werd afgeschaft. ¹⁾

¹⁾ Chanveau Helie n°. 31 2°.

HOOFDSTUK IV.

Het thans geldend recht.

De Strafwet waaronder wij leven is nog steeds de gewijzigde Code Pénal. Met korte trekken zullen wij nagaan hoe het hier met de onteerende straffen gesteld is, om daarna de gevolgen meer in 't bijzonder te behandelen.

Wij hebben van zoovele straffen hierboven besproken slechts behouden: het tuchthuis en de wegvoering naar een oord van ballingschap (deportatie) als lijfstraffen met eerloosheid verknocht en de uitbanning als blootelijk onteerende straf.

Bij de voorloopige handhaving van den C. P. in 1813 had de strafrechter over vrij wat meer straffen te beschikken. Toen bestonden nog de doodstraf, de eeuwigdurende en tijdelijke dwangarbeid, met welke straffen gepaard konden gaan het brandmerk en algemeene verbeurdverklaring van goederen; ook de kaak, de ontzetting van burgerschapsrechten, de geesseling, de eerloosverklaring, het stellen onder het toezicht der hooge policie, zijn zoovele straffen, die zooals de ondervinding geleerd heeft, best konden gemist worden.

Is dus ons strafstelsel, zij het dan ook eerst na 57 jaren,¹⁾ aanmerkelijk vereenvoudigd, toch zijn de weinige overgeblevene straffen, vooral als men let op de onteerende, van

¹⁾ Tot op de afschaffing der doodstraf in 1870.

dien aard, dat eene wijziging of liever eene verandering van het geheele strafstelsel, reeds daarom niet anders dan welkom kan zijn. In de volgende blzn. zullen wij reden hebben ons daarvan te overtuigen.

In ons geldend Sr. is de invloed, die de onteerende straffen op iemands rechtsbevoegdheid uitoefent van zeer groote beteekenis, en is op verschillend gebied merkbaar, zoowel op staatsrechterlijk als burgerlijk. Vooral in het familieleven kan de misdadiger zeer gevoelig getroffen worden.

Wij vinden dien invloed in vele wetboeken en afzonderlijke wetten en als wij naar de overeenstemming van die verschillende artikelen zoeken, blijkt het ons al zeer spoedig, welke verwarring er ook op dit punt onzer wetgeving bestaat.

Art. 28 W. v. Sr. is het eerste art. waarop onze aandacht gevestigd wordt. Het luidt met weglating der afgeschafte straf van dwangarbeid.

Al wie tot de straf van uitbanning (of) van het tuchthuis veroordeeld geweest zal zijn, zal nooit gezworene of in wat zaak ook (als deskundige) berichter of opnemer mogen zijn, noch als getuige in of over eenige akte of oorkonde mogen staan, noch in rechten eenig getuigenis mogen afleggen, verder of anders dan tot het geven van bloote narichten (informatiën).

Hij zal geen voogdij of curatorschap mogen voeren dan ten aanzien van zijne kinderen en alleen op het goedvinden van zijne maagschap.

Hij zal vervallen zijn van het recht van geweer of wapen te dragen en van in de legers van het rijk te mogen dienen.

Het artikel zondert dus van onze drie onteerende straffen de deportatie uit. De oorzaak hiervan is dat, terwijl de deportatie vroeger den burgerlijke dood ten gevolge had, men bij den invoering van het B. W. in 1838, waarbij de burgerlijke dood werd afgeschaft, er niet op bedacht schijnt

geweest te zijn, andere bijkomende gevolgen der straf daarvoor in de plaats te stellen. Nu zou het geval zich kunnen voordoen dat aan den tot tuchthuis of tot uitbanning veroordeelden rechten ontnomen worden, die men de tot deportatie veroordeelden rustig laat behouden. Zoo zal deze b. v. als getuigen bij de akten van den burg. stand moeten toegelaten worden; want hij valt niet in de termen van a. 28 W. v. Sr. en voldoet aan de vereischten van a. 20 B. W. Die tot uitbanning of tuchthuis is veroordeeld, mag dit niet.

Dit bezwaar is echter van geene beteekenis. De deportatie kan niet uitgesproken worden, daar er geen deportatie oord is aangewezen.

Deze omstandigheid indachtig kunnen wij onze uiteenzetting voortzetten.

De eerste onbevoegdheid in art. 28 W. v. Sr. uitgesproken is van staatsrechterlijken aard: nl: het zijn van gezworen.

Door art. 16 van het Souver. Besluit van 11 Dec. 1813 verviel de rechtspraak door gezworenen bij de hoven van Assisen. Overigens bestaat deze vorm van rechtspraak bij ons niet. Deze eerste onbevoegdheid heeft dus geene beteekenis meer.

De tweede onbevoegdheid betreft het zijn van deskundige; daarover later.

De derde onbevoegdheid bestaat daarin, dat de eerlooze niet als getuige in of over eenige akte of oorkonde zal mogen staan.

Men zou denken dat met deze bepaling de zaak volkomen geregeld was, en er verder in welke wetten ook niet meer over behoefde gesproken te worden.

Toch is dit niet het geval.

Zoo lezen wij in art. 991 B. W.: tot getuigen van eenen uitersten wil bij openbare akte op te maken, kunnen niet genomen worden. de zoodanigen, die tot eené lijf of

onteerende straf zijn veroordeeld. Deze herhaling van het verbod geeft aanleiding tot de vraag, of zij dan wel toegelaten worden als getuigen van een olografiesch of mystiek testament; want dienaangaande zegt de wet niets. Eveneens staat bij de akten van den burgerlijken stand niets, omtrent de eerloosheid der getuigen. Dus heeft de wetgever ze in deze gevallen willen toelaten, anders had hij ze evenals in art. 991 B. W. uitgesloten?

Geenszins; art. 28 W. v. Sr., is en blijft tegenover deze onnaauwkeurigheid van volle waarde en noch bij akten van den Burg. stand, noch bij notariëele acten in 't algemeen, kunnen zij toegelaten worden als getuigen, op straffen van de rechtskracht der akte te verminderen. In welke mate? Ook hiervoor laat de wet zich zeer duister uit, met uitz. van art. 1000 B. W., waarbij uitdrukkelijk met nietigheid bedreigd wordt, dat testament bij openbare akte, waarbij o. a. eerloozen als getuigen gefungeerd hebben.

Maar wat is van alle andere authentieke akten de kracht bij deze wetsovertreding? b. v. van eene geboorte-akte of eene akte van overlijden? Vooreerst kan hier van den ambtenaar van den B. S. schadevergoeding gëeischt worden, die echter de som van 100 gld. niet kan te boven gaan.

Het W. v. Sr. sprekende in art. 192 vlgg. over eenige wanbedrijven, betrekkelijk het houden van den B. Staat, laat dit punt onaangeroerd. Trouwens, al wordt de ambtenaar gestraft of niet, de akte is vicieus. Iemand die zijne geboorte akte moet toonen en eene dergelijke akte voorbrengt, zal onverrichterzake naar huis moeten keeren. Hij zal nu aan de rechtbank, binnen welker gebied zijne geboorte-akte was ingeschreven, een verzoek moeten inleveren om den beganen misslag te doen herstellen, (art. 70 vlgg. B. W.) en zal met datgene, waarvoor hij die akte noodig heeft moeten wachten, totdat na rechterlijke tusschenkomst de verbeterde akte is

ingeschreven, met bijstand van een' nieuwen getuige, die niet alleen meer van nabij met de familie bekend is; maar die ook ten tijde der geboorte bevoegd was als getuige op te treden.

Mr. J. de Louter zegt, aangaande deze kwestie (blz. 88) 't volgende met aanhaling van art. 1906: Een akte die om een gebrek in den vorm niet voor authentiek kan worden gehouden, geldt als onderhandsch geschrift. Wanneer er aan de getuigen iets hapert, bestaat er gebrek in den vorm; getuigen zijn alleen personen zooals de wet ze eischt; zijn dezen er niet geweest zoo is er aan den vorm der wet niet voldaan. Al de akten derhalve, waarbij eerloozen als getuigen zijn toegelaten, hebben alleen kracht van onderhandsch geschrift. Dit geldt van alle notariëele en deurwaarders akten en zelfs van die van den Burg. stand. De zorg aan het O. M. bij art. 25 en 28 B. W. opgedragen, zal bij deze laatste echter meestal de nadeelige gevolgen voorkomen.

Met deze duidelijke uiteenzetting is in hoofdzaak 't antwoord gegeven; alleen veroorloof ik mij het olografiesch en 't mystiek testament daarvan uit te zonderen en wel om art. 24^b van de wet op 't notariaat. Hier toch lezen wij:

Bij overtreding van dit of van het vorig artikel (alwaar o. a. staat, de getuigen moeten aan den notaris bekend zijn of derzelve identiteit en bevoegdheid aan hem door een of meer der verschijnende personen verklaard....) zal de akte „voor zoover die geen uiterste wilsbeschikking inhoudt,” alleen kracht van onderhandsch geschrift hebben, mits zij door de verschijnende personen ondertekend zij; onverminderd de verplichting van den notaris tot vergoeding van kosten, schaden en interessen jegens de belanghebbenden indien daartoe termen zijn etc.....

Het Burg. Wetboek laat dus alle authentieke akten die niet aan den vorm der wet voldoen, dus ook de notariëele,

waarbij een eerlooze getuige is als onderhandsch geschrift gelden; de wet op 't notarisambt doet hetzelfde met de notariëele akten: voor zooverre die geen uiterste wilsbeschikking inhoudt.

Deze tegenspraak kan belangrijk zijn in hare gevolgen als wij letten op art. 982 B. W. 't welk ons leert dat bij een onderhandsch, door den erflater geheel geschreven gedagteekend en onderteekend stuk beschikkingen na doode kunnen gemaakt worden, doch alleen en bij uitsluiting ter aanstelling van executeuren, ter bestelling van begrafenis, tot het maken van legaten van kleederen, van lijfstoebehooren, van bepaalde lijfsieraden en van bijzondere meubelen, en dat de herroeping van zoodanig stuk op dezelfde wijze onder de hand kan geschieden.

Het kan dus gebeuren dat men zich op een olografiesch of mystiek testament met meer gemeld gebrek in den vorm beroept als onderhandsch geschrift. Zal er die kracht aan toegekend moeten worden ja dan neen? (Over 't testament bij openbare akte hebben wij om art. 1000 B. W. niet te spreken; ook is dat nooit een door den erflater geheel geschreven, gedagteekend en onderteekend stuk; het olografiesch testament is dit altijd, het mystiek, meestal).

Daarlatende dat de wet op 't Notarisambt van lateren datum is dan ons B. W. nl. van 9 Juli 1842 Stbl. n°. 20 (gewijzigd 26 April 1876 Sb. n°. 85) geloof ik, dat waar er sprake is van den vorm en de kracht van notariëele acten, de wet op 't notariaat het laatste woord moet spreken. Het hoofdstuk waarin art. 24^b W. op 't Not. voorkomt draagt tot opschrift: „Van de akten en derzelve vorm etc. aan de voorwaarde dáár gesteld moet dus voldaan zijn en wordt daar de kracht van onderhandsch geschrift aan de genoemde vicieuse uiterste willen ontkend, dan bestaat er geen hooger beroep meer.

Wij lezen verder dat de infamis in rechten geene getuigenis mag afleggen; tot het geven van bloote narichten of informatiën wordt hij toegelaten.

Hierin ligt m. i. eene inconsequentie. Of 't een, of 't ander: men ontneme hem alle geloofwaardigheid wégens zijne eerloosheid en late hem dus nooit gerechterlijke verklaringen 't zij met 't zij zonder eed afleggen; of men geloove hem als ieder ander.

Met deze verbodsbepaling was de zaak bij zulk een duidelijk en eenvoudig voorschrift uitgemaakt; maar ongelukkig spreken ook hier weer, andere artikelen in andere wetboeken meê.

Immers er staat art. 1950 B. W. dat als getuige kan gewraakt worden: 4°. die tot eene lijf- of onteerende straf of zelfs ter zake van diefstal, oplichting, valsheid of misbruik van vertrouwen tot eene niet onteerende straf veroordeeld is.

Ook in 't Wetb. van Sr. vinden wij dienaangaande art. 190 eene bepaling: zullen niet anders dan tot het geven van inlichting en zonder eedsaflegging kunnen worden gehoord: 3°. Personen die eene onteerende straf hebben ondergaan of zich ter zake van een misdrijf, waartegen lijf- of onteerende straf bedreigd is, in hechtenis bevinden.

Laat ons beide artikelen aan art. 28 W. v. Sr. toetsen en beginnen met te bespreken het verband met art. 1950 n°. 4. Hier staat wraking op den voorgrond; dáár onbevoegdheid. Dit art. laat zoo partijen niet van hun recht tot wraking gebruik maken, personen als getuigen toe, die art. 28 Sr. onbevoegd verklaart.

Mr. G. H. Betz in z'n proefschrift. (Iets over de ontzetting van rechten Leijden 1874) hakt den knoop in eens door, te zeggen (op bz. 56): Art. 1950 4°. B. W. maakt de incapaciteit (van art. 28 W. v. Sr.) terecht afhankelijk van de wraking." Hoe hij tot dit besluit komt, wordt ons niet mede-

gedeeld. Waarschijnlijk heeft de latere datum van art. 1950 bij hem zoo zwaar gegolden, dat hij zich met geene der drie oplossingen door Mr. J. de Louter blz. 91 vlgg. aangehaald en waarbij art. 28 Sr. steeds van volle kracht blijft, heeft kunnen vereenigen.

Ik kan zijn gevoelen niet deelen. De gevolgen der crimineele veroordeeling maken een gedeelte der straf uit. Van die straf wordt men in geen opzicht ontheven dan door gratie of amnestie, zoo er geene latere uitdrukkelijke strafbepaling is, waarbij die bijkomende gevolgen gewijzigd worden. En deze is er niet; dit gedeelte zijner straf mag hem dus niet kwijtgescholden worden.

Maar in art. 1947 of 1949 B. W. wordt hij niet genoemd? Onnoodig; art. 28 Sr. sluit hem reeds uit. Bovendien zou zijne uitsluiting daar niet op de ware plaats zijn: de bijkomende gevolgen der strafrechtelijke veroordeeling hooren beter in 't W. v, Sr. als in 't B. W. thuis.

't Geval kan zich voordoen dat de eerlooze in twee processen betrokken is: in een strafrechterlijk en in een civiel, in 't welk hij niet gewraakt wordt. In 't eerste is hij, zooals wij straks zullen zien, steeds onbevoegd, maar den volgenden dag in het civiel geding als getuige optredende, zou hij niet geweerd kunnen worden!

Ware de bestredene meening de eenigst mogelijke, dan zou men nolens volens wel moeten meêgaan met eene bepaling die op zich zelf genomen, aan eene vroegere derogeert.

Art. 28 Sr. blijft echter ook opzichts art. 1950 n°. 4 van volle waarde. De wetgever schijnt bij het overnemen van art. 283 C. Proc. civ., 't welk onze bepaling van art. 1950 B. W. bevat, de strafrechterlijke gevolgen van een onteerend vonnis geheel geïgnoreerd te hebben. De vroegere ontwerpen weken geheel en al van ons thans geldend strafrecht af. 't Crim Wb. van 1809 bepaalde niets omtrent de

gevolgen der eerloosheid en de ontwerpen van 1815 en 1827 verwezen op dit punt naar de burgerl. wetten. De ontwerpen B. W. van 1815 en 1820 nu verklaren eerloozen absoluut onbekwaam. Maar in 1830 kwam in 't B. W. eene bepaling ongeveer gelijk aan ons art. 1950 ¹⁾, welk artikel reeds in de wet van 3 Maart 1825 Sb. n°. 51 aangenomen is. Daar nu in 't ontw. C. W. 1827 naar B. W. verwees, maakte men hieruit de bedoeling des wetgevers op, om de eerloozen niet absoluut uit te willen sluiten, maar alleen dan, wanneer ze gewraakt werden. Blijkbaar is dat eene dwaling, 1°. omdat men het ontw. C. W. van 1815 naschreef. 2°. Omdat uit de geschiedenis van art. 1950 n°. 4 B. W. niet blijkt dat men voornemens was de uitsluiting der eerloozen te beperken tot het geval van wraking (zie Voorduin dl. V, blz. 517 vlgg.) 3°. Omdat de commissie die 't B. W. 1830 herzag (art. 1950 4°. B. W. luidde nu bij de nieuwe redactie (1833): Die tot eene lijf- of onteerende straf of zelfs ter zake van diefstal, oplichting, valsheid of misbruik van vertrouwen tot eene niet onteerende straf veroordeeld is) in het door haar gemaakte Ontw. Swb. 1839 weder de absolute onbekwaamheid aannam, (zie Voorduin dl. 11 ad art. 27) zonder eenigszins acht te slaan op art. 1950 n°. 4. Maar zelfs al was het toen ter-tijde de bedoeling van den strafwetgever, om bij het nieuwe Strwb. de eerloozen niet onvoorwaardelijk uit te sluiten van het afleggen van getuigenis, dan nog kan dit op de interpretatie van onze tggw. wetgeving geen invloed uitoefenen, daar niet de bedoeling; maar de geschreven wet het zwaarst moet wegen, zooals mr. de Louter terecht aanmerkt, in 't geval dat die bedoeling niet duidelijk uit de wet zelve blijkt.

¹⁾ a. 1958 n°. 4 B. W. 1830 luidt: Men kan als getuige gewraakt worden: 4°. Indien men in staat van beschuldiging of veroordeeld is tot eene lijf- of onteerende straf, of zelfs tot eene corr. straf ter zake van diefstal of oplichting.

Na dit geschiedkundig overzicht komen wij tot de artt. zelf en tot hun verband. Dit nu, moet zeer zeker gezocht worden want de wetgever, zooals wij zagen heeft hij art. 1950⁴ B. W. art. 28 Sr. geheel en al over 't hoofd gezien. Het B. W. verklaart de eerloozen niet onbekwaam; maar volgt daaruit dat ze relatief bekwaam zijn? Deze kwestie laat het Wetboek in 't midden. Maar al werd die vraag bevestigend beantwoord, dan nog zouden wij de heerschappij van art. 28 Sr. moeten erkennen, welk artikel de eerloozen volstrekt onbevoegd verklaart, d. i. hun voor altijd het recht ontnemt om in rechten eenige getuigenis te mogen afleggen. Had de wetgever uitdrukkelijk gewild hetgeen art. 1950⁴ op zich zelf schijnt toe te laten, wat ware eenvoudiger geweest dan in art. 28 Sr. evenals later in art. 8 der wet van 29 Juni 1854 gebeurde, achter de woorden: „noch in rechten eenig getuigenis mogen afleggen” te voegen „in geval van wraking.” Bovendien bedenke men dat door den eerlooze relatief bekwaam te verklaren men in beginsel meer geloofwaardigheid aan den crimineel veroordeelde toekent dan aan den correctioneel veroordeelde tot interdictie, althans tot 1854, toen de bovengenoemde wet in plaats van het vroegere recht om in rechten getuigenis af te leggen, verder of anders dan om een eenvoudige opgave te doen (art 42⁸ W. v. Sr.), stelde dat van het afleggen van getuigenis onder eede in burgerlijke zaken, in geval van wraking (art 8^b). Ook deze omstandigheid verstrekt mij in de meening, dat art. 28 Sr. opzichters art. 1950⁴ B. W., zijn volle kracht moet behouden.

't Vergelijken van ons art. 28 met 190.3⁰ Sr. geeft geene zwarigheid; alleen geeft de redactie van het laatste artikel aanleiding tot eenige aanmerkingen. Het spreekt n.l. van personen, die eene onteerende straf hebben ondergaan; terwijl art. 28 slechts vordert dat ze veroordeeld zijn tot de daar opgenoemde straffen.

Behoudens deze aanmerking van weinig practische waarde, wordt dus ook hier, zij het dan ook door een nieuw art., art. 28 W. v. Sr. gehandhaafd.

Als getuigen mogen niet gehoord worden: zij die zich ter zake van een misdrijf waartegen lijf of onteerende straf bedreigd is, in hechtenis bevinden 190 Sv. en zij die hangende het (civiel) geding op bevel des rechters zich bij voorraad in verzekerde bewaring bevinden art. 1949 B. W. Deze in het systeem der wet alleszins te rechtvaardigen uitbreiding der onbevoegdheid, zou ook hen dienen te omvatten, tegen wie ter zake van misdaad rechtsingang is verleend.

Dit wat de getuigen betreft. Hoe is het met de deskundigen gesteld? Art. 225 *a* en *b* B. Rv. zegt ons: de deskundigen van ambtswege benoemd, kunnen gewraakt worden uit denzelfden hoofde als de getuigen.

De deskundigen door partijen aangewezen, kunnen niet gewraakt worden, dan uithoofde van oorzaken, welke na de benoeming en vóór de aflegging van den eed mochten zijn opgekomen.

Eerst zij gezegd dat er een groot verschil van bewijswaarde is tusschen een getuigenis en een bericht van deskundigen. Het eerste is zoowel in 't civiel als in het strafproces bewijsmiddel. Het tweede kan in het Sr. slechts als inlichting dienst doen (438 Sv.) en is voor het burgerlijk recht ook niet onder de bewijsmiddelen opgenomen,

Is dus daarom de zaak van minder gewicht, toch dient ze wegens art. 28 besproken.

Alleen het W. Rv. spreekt over het wraken van deskundigen en verwijst voor de van ambtswege benoemden naar de getuigen (225^a Rv.). Wij komen dus weer tot art. 1950 n°. 4 B. W. en de explicatie daarvan geldt natuurlijk ook voor deskundigen door den rechter benoemd. De rechter echter zal nooit iemand tot deskundige mogen benoemen,

die door art. 28 Sr. de bevoegdheid daartoe verloren heeft. Is deze omstandigheid hem onbekend, zoo kan hij er door de belanghebbende partij opmerkzaam op gemaakt worden; maar deze zal dan ook bij betwisting dier eerloosheid, het bewijs daarvan moeten leveren.

Art. 225^a Rv. heeft dus, voor zoover ook op eerloozen bedoeld wordt, niet die beteekenis, die men er bij den eersten oogopslag aan zou willen geven; zij worden evenmin hier, als in art. 1950 n°. 4 door hunne plaats die zij bij wraking hebben, bevoegd tot het zijn van deskundige.

De deskundigen door partijen aangewezen kunnen niet gewraakt worden, dan uit hoofde van oorzaken, welke na de benoeming en vóór de aflegging van den eed mochten zijn opgekomen; aldus art. 225^b Rv.

Daargelaten dat hier geene redenen opgegeven worden, om welke redenen men deze deskundigen zal mogen wraken en men de oorzaken van 't eerste lid niet willekeurig ook voor het tweede kan laten gelden, blijft ook tegenover deze bepaling art. 28 Sr. in zijn geheel en zal de rechter den eerlooze niet mogen toelaten. Ook hier zal hij die de eerloosheid van den getuige opwerpt, haar bij betwisting dienen te bewijzen.

Zowel dus de ambtshalve door den rechter, als de door partijen benoemde deskundigen kunnen niet als zoodanig in civiele processen werkzaam zijn, zoo ze eerloos zijn.

Over deskundigen in strafzaken vinden wij niets vermeld; De bepaling van art. 28 Sr. is algemeen en geldt dus ook voor strafrechterlijk proces ¹⁾.

Hiermee is de inhoud van 't eerste gedeelte van art. 28 W. v. Sr. afgehandeld.

¹⁾ Zonderling klinkt bij deze onbevoegdheid art. 51 Sv., waarbij hij die weigert gebruik te maken van zijn recht om deskundige te kunnen zijn, met eene boete (van hoogstens fl. 50.—) wordt bedreigd.

De inhoud van het tweede gedeelte is:

Hij zal geen voogdij of curatorschap mogen voeren, dan ten aanzien van zijne kinderen en alleen op het goedvinden van zijne maagschap.

De onbevoegdheid hier uitgesproken, geeft ook weder aanleiding tot moeielijkheid. Want als wij art. 437 B. W. hiermeê vergelijken, zien wij, dat dit artikel eensdeels deze onbekwaamheid vergroot, anderdeels verminderd.

Wij lezen daar: Van de voogdij of toeziende voogdij, zijn uitgesloten:

1°. Zij, die tot eene onteerende straf zijn veroordeeld. De eerlooze mag dus nooit voogd zijn, zelfs niet met goedvinden zijner familie over eigen kinderen; 't zelfde geldt voor de curatele (zie art. 506 B. W.).

Tegen over deze verzwaring van art. 28 W. v. Sr., zouden wij niet verwachten eene toevoeging als deze: En „kunnen” zelfs worden ontzet, wanneer zij reeds werkzaam zijn.

Art. 28 W. v. Sr., wordt gehandhaafd wat de eerste uitdrukking betreft; het B. W. echter ziet daarin nog geen waarborg genoeg voor de belangen van den minderjarigen en den curandus, en wil den eerlooze ook niet over zijn eigen kinderen gesteld zien. Deze twee uitspraken combinerende, kan de eerlooze nooit voogd of curator zijn.

Met dit onomstootelijk gegeven komen wij tot de tweede zinsnede van art. 437 B. W. die de ontzetting facultatief laat. Maar Art. 28 W. v. Sr. en 't begin van 437 B. W. sluiten den eerloozen onvoorwaardelijk uit. Misschien heeft men hier met eene onnauwkeurige vertaling te doen van art. 443 C. C.: Elle (la condamnation) emporte de même la déstitution das le cas ou il s'agirait d'une tutelle antérieurement déférée. Wat er van zij, bij deze stellige tegenspraak van twee naast elkander gevoegde zinnen in art. 437^a B. W. moet partij gekozen worden en ik rangschik mij bij hen, die

ook hier art. 28 W. v. Sr. doen gelden en den voogd of curator die tot eene der daar genoemden straffen veroordeeld is, ontzetten.

Bovendien is er voor het woordje „kunnen” in 't begin van art. 437 B. W. nog deze uitlegging te vinden. De voogd wordt veroordeeld; van af dit oogenblik is hij onbevoegd. Maar feitelijk heeft hij de voogdij nog in handen; ze valt nu echter open. De toeziende voogd doet nu de benoeming van een nieuwen voogd bewerkstelligen en behartigt inmiddels zooveel mogelijk de belangen van den minderjarige. Ook is de voogd nu verplicht de slotrekening en verantwoording over te dragen. Meestal nu zal hij zich daarbij neerleggen, ook omdat hij doorgaans in de feitelijke onmogelijkheid zal zijn tot het voeren der voogdij. Maakt hij nu echter moeielijkheden of bezwaren zoo kan de toeziende voogd of de bloedverwanten of aangehuwden van den minderj. tot in den 4^{den} graad (art. 438) die weerspanningheid breken door hem te doen ontzetten. En hij kan dit niet alleen om art. 437; maar hij moet dit om art. 427: de belangen van den minderjarigen moeten door hem worden waargenomen; en om art. 431: de benoeming van een nieuwen voogd moet bewerkstelligd worden.

Ik eindig dit betoog met het aanhalen van 't gevoelen van Mr. A. de Pinto (Handl. tot het B. W. 2^e Gedeelte. Aant. Utrecht 1855 § 272):

De afzetting is... facultatief; de uitsluiting niet; deze laatste moet worden uitgesproken, wanneer een der in 437 B. W. genoemde gevallen aanwezig is. De reden is misschien omdat men begrepen heeft tot de afzetting van eenen voogd, die altijd nadeelige gevolgen voor den minderjarigen kan hebben, niet dan in den uiterste noodzakelijkheid te moeten overgaan.

In dat geval had volgens 443 C. C. de afzetting van

rechtswege plaats; uit ons art. zou men echter moeten opmaken dat de rechter de afzetting niet behoeft uit te spreken, maar den veroordeelde in de voogdij kan handhaven; het is echter niet waarschijnlijk, dat de wet kan gewild hebben, dat immer de belangen na minderjarigen zouden kunnen toevertrouwd blijven aan iemand, die tot eene onteerende straf is veroordeeld. Wat hiervan zij, zoo lang de Fransche C. P. bij ons van kracht blijft, kan hieromtrent weinig twijfel zijn, omdat art. 28 den veroordeelde tot eene onteerende straf onbevoegd verklaart tot de voogdij en dus die onbevoegdheid zijne afzetting meebrengt, indien hij voogd is.

De laatste onbevoegdheid waarvan art. 28 melding maakt is even als de eerste eene beperking der burgerschapsrechten van den eerlooze en geeft evenmin tot eenig onderzoek aanleiding nl.: Hij zal vervallen zijn van het recht van geweer of wapen te dragen en van de in legers van het rijk te mogen dienen. Dus zijn ook alle betrekkingen waarbij wapenen gedragen worden voor hem ontoegankelijk.

Hiermede is naar ik hoop art. 28 W. v. S. voldoende toegelicht.

Maar er zijn meer nadeelen en wel nog zeer gewichtige aan éen onteerend vonnis verbonden; nl. de uitsluiting van het lidmaatschap der Staten generaal van de Provinciale Staten, en van den gemeenteraad, van rechterlijke betrekkingen, van het notariaat en van het onderwijzerschap, van het kiesrecht en van 't recht op pensioen.

Ten laatste blijft ons nog te spreken over de inwerking van de crimineele straffen op 't familieleven. Wij gewaagden reeds van de voogdij en curatele; de bevoegdheid hiertoe te moeten missen, met uitzondering wanneer 't iemands eigen kinderen betreft, is geene rechtenontneming van beteekenis; vele zullen er zich niet om bekommeren, en zeer

zeker worden er gevonden, voor wie die uitsluiting welkom is.

Maar dat het huwelijk van den eerlooze door sluiting verhinderd kan worden, dat het kan ontbonden worden door echtscheiding of de samenwoning onmogelijk gemaakt worden door scheiding van tafel en bed, ziedaar gevolgen die de misdadiger niet het minst gevoelig zullen treffen en die ons de crimineele straf in hare meest harde uitwerking toonen.

Wanneer begint en wanneer eindigt de eerloosheid? De eerloosheid begint met den dag, waarop het vonnis kracht van gewijsde heeft bekomen; dat is dus nadat bij veroordeeling in hoogste instantie het vonnis is bekrachtigd. Is er beroep in cassatie gedaan, maar verworpen zoo treedt de eerloosheid met die verwerping in. Wordt er eindelijk geene cassatie gevraagd, zoo moeten er de dag der veroordeeling niet meêgerekend, 3 dagen verstreken zijn, gedurende welke de veroordeelde nog cassatie kan aantekenen, (art. 390 Sr.) alvorens de infamie aanvangt.

Na die vrije dagen voor het aantekenen van cassatie, verlopen er nog 8 dagen vóór 't ten uitvoer leggen der straf, gedurende welken tijd de veroordeelde een verzoekschrift om gratie kan indienen. (art. 366 en art. 367 Sv.)

Wordt dit ingewilligd zoo zal 't gevolg zijn vermindering van straf, commutatie in eene mindere straf, of geheele kwijtschelding. In de twee laatste gevallen vervallen met het oteerende vonnis, ook de gevolgen daarvan.

De eerloosheid eindigt eerst met den dood van den misdadiger. Al heeft hij dus zijn leven zoodanig veranderd dat er grondige blijken van verbetering zijn, toch zal dat ééne vonnis hem z'n geheele leven lang blijven brandmerken. Ons nieuw strafwetboek denkt er gelukkig beter en menschenkundiger over.

't Zij dat de misdadiger ontsnapt, 't zij dat z'n straf verjaard

is, het baat hem niet met betrekking tot de eerloosheid, die slechts van het vonnis afhangt (zie echter art. 190 Sr.)

In 't Fransche recht bestaat voor den infamis een middel om de gevolgen zijner crimineele straf te doen opheffen; het is de wettelijke rehabilitatie van art. 619 Code d'Instr. Crim.: Tout condamné à une peine afflictive ou infamante, qui aura subi sa peine, pourra être réhabilité. Bij ons bestaat ze niet formeel. Intusschen is het eene niet uitgemaakte zaak, of niet 't recht van gratie de rehabilitatie omvat. Jhr. mr. J. de Bosch Kemper zegt dat het recht van gratie gegeven is, om in sommige gevallen aan de hardheid der wet te gemoet te komen. Ofschoon toch de wet voor allen gelijk is, is het onmogelijk om in alle gevallen te voorzien. Dit gevoelen bedenkende en in aanmerking nemende dat de Gw. spreekt van gratie van straffen in het algemeen, dus ook van onteerende straffen, moesten er bezwaren van overwegenden aard kunnen ingebracht worden tegen de communis opinio en de constante praktijk, om niet in gratie ook te zien een middel tot rehabilitatie.

Amnestie is het verleenen van gratie aan eene zekere categorie misdadigers onverschillig of eene vervolging tegen sommigen is aangevangen. Zijn er dus onder die geamnestieerden reeds veroordeelden, zoo wordt zoowel de straf als het gevolg daarvan opgeheven.

HOOFDSTUK V.

Het nieuwe Strafwetboek.

Het nieuwe Swb. spreekt niet van onteerende straffen. De infamie légale van den C. P. is verdwenen. Hierdoor vooral heeft het Swb. een geheel ander aanzien gekregen, daar de driedelige verdeling in misdaden, wanbedrijven en overtredingen met de onteerende straffen moest vervallen. In verband hiermeê kreeg ook het strafstelsel in 't bijzonder het gevangenisstelsel, een nieuw karakter. Immers vrijheidsberooving zonder kwalificatie eischt gevangnissen, die noch door het verblijf, noch door de behandeling of tucht eene onteering ten gevolge hebben.

Het niet kwalificeeren der straffen is een der groote grondbeginselen waarop het nieuwe Swb. gebaseerd is, zoo niet het voornaamste; en dit principe het geheele wetboek door in werkelijkheid gevolgd, ¹⁾ en zoo gewichtig in zijne gevolgen, maakt het tot een werk van strafwetgeving, dat op dit gebied met glans een vergelijk met andere strafwetboeken uit den laatsten tijd kan doorstaan; vooral daar er voor gewaakt is door de straf van ontzegging van rechten, dat iemand de uitoefening van die bevoegdheden ontnomen kan worden, die in verband met een begaan misdrijf, gevaar ople-

¹⁾ Vgl. Mem. v. T. blz. 110.

veren van misbruikt te worden. Gaan wij nu op dit punt het nieuwe Swb. van nabij bezien, dan is het noodzakelijk in eene beschouwing te treden, wat men onder „eer” verstaat in het algemeen en de bijzondere beteekenis in straf-rechterlijken zin. Het komt mij voor, dat wij hier met twee begrippen te doen hebben, die hoewel eenig verband niet te ontkennen valt, toch ieder eene geheel afzonderlijke plaats innemen.

't Woord eer zooals wij dat in het dagelijksch leven ontmoeten, doet ons meestal onmiddellijk aan iemands moreel gehalte denken; wij stellen ons een man van eer voor als iemand, die algemeen om zijne rechtschapenheid hooggeacht en gewaardeerd wordt; wiens levenswandel zich kenmerkt door een afkeer van al wat laag en oneerlijk is.

Het valt niet gemakkelijk eene bepaling dezer moreele „eer” te geven. In z'n proefschrift. „Beschouwingen over tweegevecht zegt Jhr. Mr. B. Ph. de Beaufort blz. 27 eveneens: De eer, ziedaar een woord dat moeilijk te verklaren is; de beteekenis moet ieder voelen, haar omschrijving is zeer lastig. Bij Dr. Fr. von Holtzendorff wordt er eene aangehaald door Prof. Dr. Wahlberg, (blz. 500 Uitgave 1871). Wij lezen daar:

„Die Ehre erscheint uns als der Abglanz des wirklichen oder vermutheten Werthes einer Person in den Augen des Aueren. Weder die Selbstachtung, noch die die allgemein menschliche Geltung als Person allein, gehören dem Ehrbegriffe wesentlich an. Sie sind nur Voraussetzungen der Ehre nicht die Ehre selbst.

Die Ehre die Einer hat als Ehrgefühl, ist die Erkenntnis seines idealen Gehaltes; die Ehre die er genieszt ist die die Anerkennung dieses seines idealen Gehaltes.

Die Ehre ist hiernach ein durch das verhältnisz der Persönlichkeit zü dem Gemeinleben bedingter moralisch sociale

Begriff, welche wir als die moralische Geltung eines Menschen, in der äusserlich erscheinenden Meinung Anderer, bezeichnen können.

Den offentlichen Glauben an die moralische Ehre eines Menschen nennen wir Unbescholtenheit oder guten Namen.

Deze regelen bevatten eene zeer juiste omschrijving, die echter m. i. voor iets wat een ieder zoo duidelijk voelt te systematisch en niet bevattelijk genoeg is.

Men zou kunnen zeggen dat eer eene eigenschap is die in ieder menschelijk gemoed zetelt en die gewoonlijk, al naarmate het bewustzijn van eigenwaarde ontwikkeld is, meer of minder is. Zij is afhankelijk van iemands opvatting van zedelijkheid, en staat daarmee zelfs in onafscheidelijk verband; zij wordt gekrenkt door iedere handeling die men tegen beter weten in begaat.

In subjectieven zin staat „eer” gelijk met „eergevoel” en is als zoodanig de toetsteen, waaraan iemand door zijne rechts- en zedelijkheids-opvatting geleid, al zijn doen en laten onderwerpt. Het is eene constante gehoorzaamheid aan een onbevungen oordeel over goed en kwaad, over wat edel en wat onedel is. Handelt men in strijd met de aldus verkregen uitspraak, zoo is men oneerlijk en al naarmate de handeling van groote moreele beteekenis is, zal de eer er onder lijden.

In objectieven zin is eer gelijk aan „eerbewijs” en is als zoodanig de achting, de vertrouwbaarheid, die iedereen genieten kan om zijne werkelijke of vermeende eerlijkheid. Mr. J. de Louter definieert als volgt (blz. 220): Eer in den meest algemeenen zin van het woord, is de aanspraak die iemand heeft op de achting zijner medemenschen. . . . „die aanspraak kan men alleen verliezen door eigen handelingen.”

Op dit gebied kan de strafrechter iemand treffen door hem bevoegdheden te ontnemen, die dit vertrouwen der medemenschen veronderstellen.

Dat er in vroegere tijden andere en soms vrij zonderlinge begrippen over eer golden, blijkt uit de eerste blzn. van dit proefschrift; toen konden omstandigheden geheel onafhankelijk van den wil, iemand als eerlooze brandmerken en hem in zijne rechtsbevoegdheid beperken. Intusschen is in onze wetgeving geen spoor meer te vinden, van dergelijke onrechtvaardige opvattingen.

In strafrechterlijken zin heeft het woord „eer” echter eene andere beteekenis. Men verstaat er onder het geheel van rechten, dat iederen burger van rechtswege toekomt, en doet ons denken aan de Romeinsche existimatio. In verband hiermee komen, dan ook in verschillende strafstelsels onteerende straffen voor, die, 't zij als op zich zelf staande of als bijkomende bestaan in voortdurende ontzetting van zekere burgerschaps- en burgerlijke rechten; zooals de *dégradation civique* en de infamie. Het meest onteerend was zeer zeker de burgerlijke dood; zij liet den misdadiger alleen die rechten, welke noodig waren voor zijne existence physique.

Bij de behandeling van het strafstelsel van het nieuwe Swb., bleek de theorie der onteerende straffen algemeen verworpen te worden; discussie werd er weinig gevoerd op dit punt. Meer werd het verband met het gevangenisstelsel en de gevolgen dier verwerping nagegaan. Het kwam niemand in de gedachte, om deze theorie te verdedigen: zóó overtuigd was een ieder van de niet wenschelijkheid. Meer gold het de vraag in hoeverre de in het ontwerp neergelegde beginselen aan die verwerping beantwoordden. Bij de debatten in de 2de Kamer, zeide de Min. van Just.: Moet men nog in 1880 bepleiten de noodzakelijkheid om te breken met het stelsel van onteerende straffen? Wordt dat stelsel door één criminalist in bescherming genomen?

Deze woorden waren tot den heer Heijdenrijck gericht, die van oordeel was, dat door het niet opnemen der onteerende

straffen, de straf eenigzins verligt werd. Zeker zal iedereen met de woorden van den Min. instemmen. Laat ons echter de motieven voor die verwerping beschouwen, na eerst nog de vraag beantwoord te hebben, of de staat het recht heeft wettelijk onteerende straffen op te leggen. Heeft de staat het recht iemand, die eene strafbare hd. verricht heeft, welke van zedelijke verdorvenheid getuigt, voor altijd zekere rechten te ontnemen, als gevolg van de voor dat misdrijf opgelegde straf en tegelijk deze straf als onteerend te kwalificeeren.

Evenals de staat gerechtigd is tot het opleggen der doodstraf en der levenslange gevangenisstraf, komt hem het recht ook toe tot levenslange ontneming van zekere bevoegdheden als onteerend gevolg der straf. Maar zoo dit recht tot toepassing komt, zal in het strafstelsel zoowel de onzedelijkheid der daad als de materiële daad zelve gestraft dienen te worden.

Dit beginsel nu wordt door het moderne strafrecht ten eenemale verworpen. Het houdt rekening met de feitelijke inbreuk op de maatschappelijke orde; maar laat zich niet in met het vonnissen van de onzedelijkheid. Stelde de strafwetgever zich ook dit tot taak, dan zou hij noodwendig ook moeten vervallen in eene gradueering daarvan en zouden bij de grootste verdorvenheid de meesten rechten dienen ontnomen te worden. Of kan men b. v. iemand die zich, en dat wel onder allerverachtelijkste omstandigheden, aan verkrachting heeft schuldig gemaakt, zedelijk op ééne lijn plaatsen met een valschen munter?

Maar wat de zaak nog moeilijker maakt, is dat er niet altijd een regelmatig verband bestaat tusschen de zwaarte van de inbreuk op de sociale orde en de grootte der onzedelijkheid. Staat de echtgenoot die de huwelijkstrouw schendt niet op oneindig lager zedelijk peil dan de bedrogene, die uit wraak de woning in brand steekt en daardoor een

groot onheil veroorzaakt? Toch is de inbreuk op de geordende samenleving hier het zwaarst. Een geroutineerde dronkaard, die men dagelijks van zijne kroeg naar huis ziet waggelen, is voorzeker geen voorbeeld van zedelijkheid. Toch verbreekt hij de maatschappelijke orde in 't geheel niet.

Wat eene moeilijkheid zou dus de toepassing van dit absoluut recht van den staat niet te weeg brengen.

Wil men geene handeling strafbaar stellen of ze moet eerst en vooral eene schending van de wetten der samenleving zijn, dan gaat het niet aan om de zwaarste inbreuken maar voor de onzedelijkste te houden, maar zal men bij ieder feit, afgezien van de grootte van het maatschappelijk vergrijp, in 't algemeen de mate der onzedelijkheid dier daad dienen vast te stellen door 't bedreigen van meer of minder infameerende straffen. Maar is dit in 't algemeen reeds hoogst moeilijk om niet te zeggen bijna onmogelijk, voor iedere individueele handeling is 't bezwaar nog grooter. Terecht zegt dienaangaanden Mr. J. de Louter (blz. 325): Is het reeds onmogelijk om bekend te worden met alle handelingen, die over het karakter van den mensch licht kunnen verspreiden, hoe zou het dan mogelijk zijn tot de vaak zoo verschillende beweegredenen door te dringen, welke die handelingen in 't leven roepen.

Wij zien waarheen eene consequente toepassing van dit absoluut recht van den staat ons voert; door al deze schaduwzijden wordt het zoo goed als onbruikbaar. Bij de hedendaagsche opvatting van het strafrecht, verdienen onteerende straffen reeds om de zeer groote bezwaren aan hunne toepassing verbonden geene aanbeveling.

Twee vragen echter moeten hier den doorslag geven nl. vooreerst of het opleggen der infameerende straffen het belang der samenleving bevordert en voorts of ze in het nieuwe Swb. noodzakelijk zijn. 't Eerste doel van het

strafrecht is het belang der maatschappelijke orde te bevorderen. Wordt de vraag gesteld wie over de eer van een misdadiger te oordeelen heeft, dan is het volgens onze tegenwoordige strafrechtsbegrippen zeer zeker de strafrechter niet. Gaat deze de handeling van den misdadiger kwalificeeren als onteerend, zoo kan 't niet anders of hij is dikwijls in tegenspraak met de werkelijkheid en 't wetboek komt in discredit bij 't volk, aan 't welk het zijn kracht moet ontleenen. Dit zien wij aan den C. P. In dit wetboek betreft de wetgever het zedelijk terrein, en wel op een geheel bijzondere wijze. Zie hier eenige voorbeelden tot staving, bij de beraadslagingen in de 1e Kamer zitting van 1 Maart 1881 door den Min. v. Just. aangehaald. Diefstal van een vischje uit een vijver (art. 388 C. P.) wordt evenzwaar gestraft als verkrachting (art. 331); nl. beiden met de infameerende réclusion, en veel zwaarder dan meineed (art. 366), waarop *dégradation civique* stond.

Twee andere voorbeelden werden door den Min. in de Tweede Kamer aangehaald in de 1e zitting aan het Swb. gewijd (25 Oct. 1880): Wanneer iemand een ander mishandelt met voorbedachten rade, dan zal van de toevallige omstandigheid of die mishandeling al of niet ten gevolge heeft een ziekte of beletsel van travail personnel van meer dan 20 dagen, met andere woorden van het gestel van den mishandelde, of van andere toevalige omstandigheden afhangen, of de dader levenslang zal zijn een eerlooze schelm, dan wel een fatsoenlijk man, die zich kan verbeteren.

Een nog sterker sprekend voorbeeld. Men weet dat wel bij de boeten de frank gerekend wordt op 50 cts.; maar niet, waar een zekere hoeveelheid franken in de omschrijving van het misdrijf voorkomt; daar moet dan de koers van het geld geraadpleegd worden. Gesteld een ontvanger ontvreemdt of verduistert p. m. 1440 gld. uit de kas en hij

vraagt mij: ben ik nu al dan niet voor mijn gansche leven een eerlooze schelm? dan zal ik moeten zeggen: Geef mij eerst een beursbericht; ik moet den koers der franken zien en nagaan of 1440 gld. meer of minder is dan 3000 franken. ¹⁾

Wij zien dus reeds uit deze enkele voorbeelden hoe weinig in den C. P. met zijne oonteerende straffen op het zedelijkheidsgevoel van het volk acht wordt geslagen. Zulk een wetboek kan dan ook den gewenschten weerklank bij het volk niet vinden en 't gevolg is in plaats van hoogachting, minachting der wetten en van hen die geroepen zijn ze te handhaven. In dit opzicht werken infameerende straffen dus zeker niet in het algemeen belang.

Maar niet slechts wordt de maatschappelijke orde niet bevoordeeld, zij wordt bepaaldelijk benadeeld door 't opnemen der oonteerende straffen. Zij hebben nl. voor de publieke orde hoogst nadeelige gevolgen van den kant der misdadigers, die ze ondergaan hebben. Immers eenmaal uit het tuchthuis ontslagen, ziet het volk op hem neer als op een verdachte, die men zooveel mogelijk moet mijden. Een zeldzaam voorbeeld is het, dat hij in een of andere fatsoenlijke betrekking werkzaam kan zijn. Loodzwaar drukt op hem die populaire eerloosheid, dat volksvooroordeel, dat mede zijn grond vindt in het oonteerende vonnis van den strafrechter. Mr. M. S. Pols (Themis 1870 n°. 1 Over de oonteerende militaire straffen etc.) zegt in de beschrijving daarvan o. a.: „Naast het juridieke begrip staat het populaire, dat veel algemeener en onbepaalder is.

Een eerlooze is iemand zonder eer, iemand die in strijd met de regelen van eer handelt, iemand die men veracht,

¹⁾ Zie art. 169 C. P.

ontwijkt, terugstoot, met wien niemand die zich zelf eerbiedigt, of op de achting en vertrouwen van anderen aanspraak maakt, te doen wil hebben. Even onbepaald als het begrip van eer, waarvan het de negatie is, is het populaire begrip van het eerlooze van personen of handelingen zeer uiteenloopende en verschillend bij verschillende personen of tijden. Maar altijd is de eerloosheid volgens de volks opvatting een zedelijke vlek, onafscheidelijk verbonden aan het zedelijk karakter. Met zoodanige zedelijke vlek heeft het juridieke begrip niets te maken en niets gemeens. Dit is zoo waar, dat beide begrippen soms scherp tegenover elkander staan en er zelfs hdn. zijn die zoo ze verricht, juridieke, zoo ze nagelaten worden populaire eerloosheid ten gevolge hebben. Staatkundige veroordeelden mogen al tot onteerende straffen zijn veroordeeld, het publiek hecht daaraan geen eerloosheid. Daarentegen is er bij niet rechtsgeleerden eene vrij algemeene meening dat bv. publieke vrouwen niet als beeëdigde getuigen kunnen gehoord worden. Niettegenstaande de vooruitgang der zedelijke begrippen, geldt nog voor de meesten het weigeren van een duel als eene eerlooze hd.; maar wie door 't volksvooordeel gedwongen zijn tegenstander doodt of gevaarlijk kwetst, is volgens de wet met eene onteerende straf strafbaar. In al deze en dergelijke gevallen oordeelt het publiek naar den aard der handeling en stelt het zijne opvatting boven de juridieke. Maar in den regel laat het zich met fijne onderscheidingen niet in en voegt eenvoudig de populaire eerloosheid bij de juridieke; de zedelijke vlek bij de wettelijke onbekwaamheid. Iemand die een onteerend vonnis ten zijnen laste heeft, onverschillig waarvoor hij dat verdiend heeft, is een eerlooze, een man dien men met afschuw en verachting beschouwt en terugstoot, die in den ban der maatschappij wordt geplaatst. Elk die nu en dan in de gelegenheid wordt gesteld de verdere

loopbaan van zulk een veroordeelde na te gaan, weet hoe vreeslijk de gevolgen van dat vooroordeel zijn; hoe elke maatschappelijke carrière daardoor wordt afgesneden, zelfs het aanknoopen van burgerlijke betrekkingen met de zoogenaamd fatsoenlijke standen belet, hoe terugval in het misdrijf of het bedelaarsgesticht in vele gevallen het natuurlijke en noodzakelijke einde is."

De Heer Dijckmeester, gedurende vele jaren lid van de maatschappij tot zedelijke verbetering der gevangenen, zeide in de zitting der 2de Kamer van 27 Okt. 1880: „In die betrekking heb ik de ondervinding opgedaan, dat het bijna onmogelijk is iemand die eene gevangenisstraf heeft ondergaan, al is het slechts van twee of drie maanden, eene betrekking te bezorgen.

Hoe kan 't nu anders bij zulke gegevens of 't gevoel van eigenwaarde, dat zelfs de grootste boosdoener in meer of mindere mate heeft, moet geheel en al verdwijnen en het weinigje eergevoel moet van onwaarde worden."

Menschen die na hun ontslag uit de gevangenis de overtuiging krijgen, dat zij met de beste voornemens van levensverbetering niet in de gelegenheid gesteld worden om daarvan blijken te geven, die nog steeds verdacht en gewantrouwd worden, zullen op den duur niet tegen die afzondering bestand zijn en zich spoedig weer vergrijpen. De weg ter betering is hun afgesneden; zij hervallen in het kwaad en worden dikwijls geroutineerde misdadigers en hoogst gevaarlijke personen. Bentham drukt dit aldus uit: *L'infamie quand elle est portée à un haut degré loin de servir à la correction de l'individu, le force pour ainsi dire dans la carrière du crime. C'est un effet presque naturel de la manière dont il est envisagé par la société. Sa réputation est perdue; il ne trouve plus de confiance ni de bienveillance. Il n'a rien à espérer des hommes et par conséquent rien à en craindre: son état ne saurait empirer. S'il ne peut sub-*

sister de son travail et que la défiance et le mépris général lui ôtent cette ressource, il n'en a pas d'autres que de se faire mendiant ou voleur.

Wij zien uit dit alles dat wel verre van 't maatschappelijk belang te bevorderen, het opleggen van infameerende straffen voedsel geeft aan het zoo verderfelijke volksvooroordeel, dat een ontslagen gevangene voor een eerlooze moet gehouden worden, met wien 't raadzaam is zich zoo min mogelijk in betrekking te stellen.

Met ongeduld zal zeker een ieder, wien deze strafrechtelijke kwestie ter harte gaat de werking van het nieuwe Swb. te gemoet zien, vooral in verband met de voorwaardelijke invrijheidstelling, waarvan de Min. v. Just. gunstige gevolgen verwacht. „De moeielijkheden, zeide Z. Exc. (ad art. 13, Zitting van 27 Oct. 1880) voor een ontslagen gevangene, om weer aan een eerlijk bestaan te komen, zijn nooit geheel weg te nemen. Ik zou ook niet wenschen dat hij feitelijk onmiddellijk gelijkstond met ieder ander, misschien zelfs bevoorrecht werd boven anderen.” Iets later: „Tegen alle straffen zonder onderscheid, bestaan bezwaren en nadellen en de conclusie van Emile de Girardin (du droit de punir) is dat geene enkele straf bestaanbaar is, zoodat men klokkeslag 12 uur tusschen 31 December 1899 en 1 Jan. 1900 het strafrecht moet afgeschaft verklaren. Dat is mijn systeem niet. Het is met de straffen als met de belastingen; geene enkele is volmaakt, wij hebben alleen te kiezen tusschen meer of minder onvolmaakte. Dat enkele bezwaren bestaan is geen reden om een maatregel uit te sluiten. Ten minste wanneer de bezwaren van dien aard zijn, als die welke de geachte spreker (de Hr. Dijckmeester) aanvoerde. Hij zeide dat eene gevangene ook na voorwaardelijk invrijheidstelling groote moeite heeft in de maatschappij te recht te komen. Ik ontken dit volstrekt niet, maar beweer

dat zonder de voorwaardelijke vrijlating, de overgang nog krasser en moeilijker zal zijn."

De M. v. T. erkent ook dat, hoewel de gevangenis in het ontworpen strafstelsel noch in naam, noch inderdaad eene onteerende straf is, er niettemin in het volksbewustzijn altijd en niet geheel ten onrechte eenige schande verbonden zal blijven aan het verblijf in de gevangenis en dat eene veroordeeling tot gevangenisstraf, iemand steeds min of meer in de algemeene schatting zal doen dalen.

Die schande mag men niet brengen over hem, wiens vergrijp wel in het belang der openbare orde beteugeling eischt; maar wiens met de wet strijdige handeling uit haren aard noch het kenteeken van zedelijke verdorvenheid, noch eenige booze hartstocht aan 't licht brengt.

Die schande der gevangenis mag dus niet gebracht worden over hen, die slechts eene overtreding begaan.

Met deze aangenomen onderscheiding, zal het dus te bezien staan of de populaire eerloosheid niet evenzeer op den ontslagene gevangene zal blijven drukken. Van verschillende zijden werd er dan ook bij de behandeling van 't ontwerp op aangedrongen, dat er slechts ééne soort van vrijheidsstraf zou zijn; dan zou de appreciatie der daad geheel en al aan 't publiek overgelaten zijn. Maar zou dan de langere of kortere duur niet ten grondslag komen van de publieke beoordeeling? Anderen weer, waren voor drie verschillende vrijheidsstraffen, echter ook zonder eenige kwalificatie o. a. een der kundigste en bekwaamste kamerleden, Mr. Lenting. (Hij ontwikkelde zijne denkbeelden in eene afzonderlijke nota.) Hoe men echter het strafstelsel ook inrichte, steeds zal de publieke opinie in het strafrechterlijk vonnis iets onteerends vinden; het verslag van de Comm. van Rapp. der 2de k. zegt dan ook: de gevangenis is altijd onteerend en het is een geluk, dat zij dit ook in het volksbegrip is. 't Straf-

stelsel echter moet tot die onteering zoo min mogelijk meewerken, en zonder de maatschappelijke orde in gevaar te brengen, zooveel mogelijk de straf tot verbetering van den gevangene aanwenden, opdat in de maatschappij teruggekeerd, een eerlijk bestaan hem niet door zijne ondergane straf onmogelijk gemaakt worde, en de gevangenis of het bedelaarsgesticht zich weer voor hem moeten ontsluiten.

Maar zijn wettelijk onteerende straffen niettegenstaande al deze eigenschappen, misschien toch noodzakelijk? Geenszins, waar de wetgever, zooals in 't nieuwe Swb., over andere straffen te beschikken heeft, die een' voldoende waarborg geven, dat de rechten en bevoegdheden anders door de onteerende straffen ontnomen, niet misbruikt zullen worden. Hiervoor nu wordt gewaakt door de interdictie van rechten, die in het nieuwe Swb. onder de bijkomende straffen de gewichtigste plaats inneemt (art. 9 en 28).

Wij behoeven den C. P. op dit punt niet na te gaan. Van algemeene bekendheid is het hoe weinig verband daar bestaat tusschen de rechten die voor altijd ontnomen worden en het begane misdrijf.

Op de ontzetting van rechten doelende zegt de M. v. T. De straf *is* onteerend wanneer daaraan van rechtswege en voortdurend eene zekere *capitis diminutio*, de ontzegging van de uitoefening van hoogst belangrijke rechten en bevoegdheden, wordt verbonden. Niet van de straf, maar van het misdrijf moet die ontzegging afhankelijk zijn; voortdurend kan zij slechts zijn, waar ook de hoofdstraf voor 't leven wordt opgelegd en de bevoegdheid van den rechter om in de bij de wet bepaalde gevallen deze bijkomende straf uit te spreken, is nimmer eene verplichting. Zóó alleen wordt voor goed gebroken met de reeds sedert lang in beginsel veroordeelde onderscheiding tusschen onteerende en niet onteerende straffen.

Wij zien dus hoe weinig reden er is om met de Comm. van Rapp. der 1^e. K. te zeggen: „Telkens wanneer de rechter die ontzetting toepast is er dan toch aan de straf een ont-eerend rechtsgevolg verbonden. Komt dan het geheele verschil niet op een woordenstrijd neer?”

Laat ons in korte trekken die ontzetting van rechten nagaan:

Art. 37 Ontwerp der staatscomm. luidt:

De regten, waarvan in de bij de wet bepaalde gevallen, de ontzetting kan worden uitgesproken zijn:

- 1°. Het bekleeden van ambten of bepaalde ambten;
- 2°. Het dienen bij de gewapende magt;
- 3°. Het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wet-
telijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen;
- 4°. het zijn van raadsman of geregtelijke bewindvoerder
en het zijn van voogd of curator over andere dan eigen
kinderen;
- 5°. de vaderlijke magt, de voogdij en de curatele over
eigen kinderen;
- 6°. de uitoefening van bepaalde beroepen.

Ontzetting van leden der regterlijke magt, die hetzij voor hun leven, hetzij voor een bepaalden tijd zijn aangesteld, of van andere voor hun leven aangestelde ambtenaren, geschiedt ten opzichte van het ambt, waartoe zij aldus zijn aangesteld alleen in de gevallen en op de wijze bij de bijzondere wetten bepaald.

Dit art. werd in 't Ontw. '79 letterlijk overgebracht in art. 36; alleen de slotwoorden „op de wijze bij de bijzondere wetten bepaald” werden veranderd in „op de wijze bij de wet bepaald.”

In het gewijzigd regeerings-ontwerp verscheen het in art. 28 in nieuwe spelling en redactie, ten gevolge der taal-kundige kritiek van 't geheele ontwerp door professor dr. M. de Vries. Voorts was aan n°. 4 toeziende voogdij en toeziende

curatele toegevoegd, op eene aanmerking van de comm. van Rapp. der 2de Kamer. Het luidde nu:

De rechten waarvan de schuldige in de bij de wet bepaalde gevallen, bij rechterlijke uitspraak kan worden ontzet, zijn:

- 1°. het bekleeden van ambten of van bepaalde ambten;
- 2°. het dienen bij de gewapende macht;
- 3°. het kiezen en de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiesingen;
- 4°. het zijn van raadsman of gerechtelijk bewindvoerder en het zijn van voogd, toeziende voogd, curator of toeziende curator over anderen dan eigen kinderen;
- 5°. de vaderlijke macht, de voogdij en de curateele over eigen kinderen;
- 6°. de uitoefening van bepaalde beroepen.

Ontzetting van leden der rechterlijke macht, die hetzij voor hun leven, hetzij voor een bepaalden tijd zijn aangesteld, of van andere voor hun leven aangestelde ambtenaren, geschiedt, ten opzichte van het ambt waartoe zij aldus zijn aangesteld, alleen in de gevallen en op de wijze bij de wet bepaald.

In het nader gewijzigd ontwerp eindelijk, bleef het artikel alsook zijne plaats onveranderd en werd het tegelijk met het geheele ontwerp door de 1^e Kamer aangenomen.

Dit artikel is in de verschillende phasen, die het doorloopen moest, weinig of niet besproken. Slechts 'n enkele opmerking bewijst dat toch hieraan ook de nauwgezette aandacht geschonken is, die den geheelen arbeid kenmerkt.

Vergelijken wij ons art. met art. 8 der wet van 29 Juni 1854 dan zien wij, dat het meer uitgebreid is. Immers de uitoefening van bepaalde beroepen, de vaderlijke macht, het zijn van raadsman of gerechtelijk bewindvoerder, de verkiesbaarheid bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven

verkiezingen, en het bekleeden van bepaalde ambten zijn rechten, die wij in art. 8 der wet van 1854 niet aantreffen. Van het afleggen van getuigenis onder eede in burgerlijke zaken in geval van wraking, en het recht om schietgeweer of wapenen te dragen, wordt echter in het nieuwe Swb. geen melding gemaakt.

De Mem. v. Toel. zinspeelt daarop: „Onbekwaamheid om getuigenis af te leggen of een advies als deskundige uit te brengen, is geen nadeel voor hem, die daartoe onbekwaam wordt verklaard; maar kan dikwijls de belangen van derden gevoelig treffen. Meent men echter zoodanige verbodsbepaling al of niet in verband met het recht van wraking te moeten handhaven, dan geschiedde dit in de wetboeken die de bewijsleer in burgerlijke en strafzaken regelen, niet in het wetboek van strafrecht. Ongeveer gelijke redenen pleiten er voor om hier geen gewag te maken van de bevoegdheid om als getuige te staan over akten” (art. 28 C. P.) Het recht om schietgeweer of wapenen te dragen kon ook met stilzwijgen worden voorbijgegaan. Ontzegging van dit recht in het algemeen, afgescheiden van de bevoegdheid om bij de gewapende macht te dienen, kan praktisch geen ander gevolg hebben, dan de bevoegdheid om een jachtakte te verkrijgen. De vraag nu aan wien zoodanige akte behoort te worden geweigerd, moet ter beantwoording worden overgelaten aan de bijzondere wet.”

Art. 28 n°. 1 spreekt van het bekleeden van ambten.

Ambtenaren zijn zij die op openbaar gezag zijn aangesteld; maar ook worden er onder begrepen (art. 84) alle personen verkozen bij krachtens wettelijk voorschrift uitgeschreven verkiezingen, rechters, scheidsrechters en zij die de administrative rechtsmacht oefenen; voorts zij die tot de gewapende macht behooren. N°. 2 het dienen bij de gewapende macht kon dus wegvallen, als zijnde reeds in n°. 1 vervat. Zoo is

„de verkiesbaarheid” in n°. 3 ook reeds begrepen in n°. 1. Immers wat baat het verkiesbaar te zijn, als men verkozen het ambt toch niet zal mogen waarnemen om n°. 1.

N°. 1 en n°. 6 bevatten m. i. de zwaarste straffen; hier toch wordt de misdadiger in zijne carrière, ja dikwijls in zijne broodwinning getroffen.

Tegen de ontneming van het kiesrecht kan met onze boven alle verdenking verhevene rechtsmacht niet het bezwaar ingebracht worden, dat zij bij politieke woelingen zou kunnen strekken tot begunstiging of benadeeling eener partij.

Onder de rechten in n°. 5 zien wij de vaderlijke macht. In ons thans geldend recht kan die alleen ontnomen worden aan de ouders, die schuldig zijn aan het misdrijf van art. 334 C. P. en dan alleen ten opzichte van het kind, waaraan zij zich vergrepen hebben. Nu echter wordt de vaderlijke macht, voogdij en toeziende voogdij over alle kinderen ontnomen zoo dikwijls 1°. ouders of voogden opzettelijk met een aan hun gezag onderworpen minderjarige aan eenig misdrijf deelnemen; 2°. zoo dikwijls zij tegen een aan hun gezag onderworpen minderjarige eenig misdrijf plegen, omschreven in onderscheidene titels.

In de 2de K. der S. G. vroeg de Hr. van Gennep eene inlichting over n°. 5 van dit artikel. Hij vreesde dat de kinderen van zoo iemand er nog slechter aan toe zouden zijn dan wanneer de vaderlijke macht niet ontnomen werd; want aangezien art. 353 B. W. zegt dat de ouders verplicht zijn hunne minderjarige kinderen te onderhouden en op te voeden, en de afdeeling waarin het art. geplaatst is tot opschrift voert: „van de gevolgen der vaderlijke macht ten opzichte van den persoon des kinds,” zou dus een vader, wien de vaderlijke macht ontnomen is, z'n kinderen eenvoudig kunnen laten doodhongereren.

Terecht echter zeide de Min. v. Just., dat een vader met

het verliezen van het recht niet tevens van de verplichtingen werd ontslagen. Bovendien is het onderhouden en opvoeden der minderjarige kinderen niet alleen een uitvloeisel van de vaderlijke macht, maar ook van de verplichtingen der echtgenooten: „De echtgenooten verbinden zich over en weer door de enkele daad des huwelijks hunne kinderen te onderhouden en op te voeden” (art. 159 B. W.) Het ontnemen der vaderlijke macht werd dan ook tegelijk met het geheele artikel 28 zonder hoofdelijke stemming goedgekeurd.

Gelukkig wordt in de opsomming van art. 28 gemist de bevoegdheid tot het zijn van getuige, zoowel bij akten als in rechten. Voortaan zal op dit punt dus geen strijd meer zijn. 't Grootte voordeel dezer weglating komt het bewijs in civiele en strafzaken te stade.

Onder de overige bijkomende straffen is er eene, nl. de openbaarmaking van de rechterlijke uitspraak, die hoewel in geenen deele een wettelijk onteerend, dan toch zeer zeker een smadelijk karakter draagt. De misdadiger wordt zoo-doende aan de kaak gesteld. Toch is ook hier weer het openbaar belang het eerste motief. Zoo wordt daarmee bedreigd: hij die waren in omloop brengt die voor 't leven of de gezondheid schadelijk zijn (art. 174); hij aan wien in de uitoefening van z'n ambt of beroep, de schuld te wijten is van iemands dood of lichamelijk letsel (art. 309). Voorts bij verduistering (tit. XXIV), bij bedrog (tit. XXV) en bij eenige misdrijven, begaan in faillissement of in staat van gerechtelijken boedelafstand en bij benadeeling van schuldeischers en rechthebbenden (tit. XXVI).

Wij zien ook hieruit weer dat niet de eer of de toekomst van den veroordeelde, maar het sociaal belang den wetgever het meest ter harte gaat. De misdadiger wordt hier niet gespaard; maar ondergaat in 't belang van 't algemeen eene schande, daar het vonnis, nadat het met open deuren

is uitgesproken, bovendien ten zijnen koste wordt gepubliceerd door den rechter, op eene wijze als dezen wenschelijk zal voorkomen.

Ik besluit mijn proefschrift met eenige opmerkingen aangaande de invoering van het nieuwe Swb. met betrekking tot het vervallen der onteerende straffen.

Als wij het Ontwerp der Staatscommissie, tot wijziging van 't B. W. bij de invoering van het nieuwe Swb. lezen, dan is 't bevreemdend in de gewijzigde artikelen nog van onteerende straffen melding gemaakt te zien. De commissie van Rapporteurs van de 1^e Kamer meende hieruit te mogen afleiden dat het Ontwerp der Staatscommissie, dus ook het Nieuwe Wetboek, zich niet geheel had losgemaakt van het denkbeeld dat de straf onteert. Waarom echter waren in die wijzigingswet bepalingen behouden die op onteerende straffen betrekking hebben? Niet omdat het nieuwe Swb. nog zulke straffen kent; maar omdat ze nog kunnen worden ondergaan in het buitenland, krachtens vonnis van een vreemden rechter en omdat er toen ook nog onteerende straffen in het militair recht bestonden.

Om deze laatste reden was m. i. het behouden dier bepalingen noodzakelijk; om de eerste niet.

De Mem. v. T. beschouwt het dus als vaststaande, dat bij de invoering van 't Swb. een buitenlandsch onteerend vonnis in Nederland ook de gevolgen zou hebben, die vroeger aan onteerende vonnissen hier te lande vastgeknoopt waren. Ik verwijs wat de kracht dienaangaande van buitenlandsche vonnissen betreft naar het proefschrift van Mr. J. de Louter (blz. 125), alwaar daaraan niet de minste kracht ten onzent wordt toegekend. Om deze reden kon dan ook de uitdrukking „onteerende straffen” in onze wetboeken niet behouden worden. Wat het militair recht betreft, daar zijn de onteerende straffen afgeschaft bij de wet van 14 Nov. 1879 Sb. n°. 191.

Toch vinden wij in deze wet nog eene onteerende straf nl. de doodstraf met eerloosverklaring. Maar dit is geen bezwaar; want met de invoering van het nieuwe Swb. zal deze straf, tegelijk met alle onteerende straffen van ons geldend Wb. v. Sr., vervallen. Deze straf is slechts een tijdelijke maatregel, die noodig was om eene inconsequentie te vermijden.

Toen de doodstraf in 1870 ook in het militaire recht werd afgeschaft, ten aanzien van misdrijven in tijd van vrede en niet voor den vijand gepleegd, werd zij op deze wijze vervangen: In plaats van doodstraf met den strop, zijnde de eerlooze dood, kwam tuchthuisstraf van 5 tot 25 jaar. De kruiwagenstraf van 5—15 jaar werd bedreigd, waar vroeger doodstraf met den kogel voltrokken moest worden.

De doodstraf bleef dus bestaan voor sommige gevallen in oorlogstijd. Met het oog nu op de omstandigheid dat er misdrijven zijn, die volgens 't gemeene strafrecht gevonnisd en dus ook met het onteerende tuchthuis gestraft kunnen worden, moest eene straf, zwaarder dan het tuchthuis, ook onteerend zijn. Men kon toch bezwaarlijk aan de mindere straf eerloosheid vastknoopen, zonder de zwaarste eveneens als onteerend te kwalificeeren. Bovendien was voor de militaire strafrechtspleging een afzonderlijke beul noodzakelijk geworden; immers voor 't gemeene strafrecht was die betrekking vervallen. Zoo kwam men er toe de doodstraf in sommige gevallen met eerloosverklaring te verbinden, die dezelfde gevolgen zou hebben als bij het gemeene recht aan eene veroordeeling tot tuchthuis zijn verbonden.

In dit eenig geval bestaat in 't militair recht nog eerloosverklaring en slechts tot op het door velen zoo sterk verlangde tijdstip, dat het nieuwe Swb. zal worden ingevoerd, waarmede 't geheele stelsel van onteerende straffen ter aarde wordt besteld.

STELLINGEN.

I.

De rechter in de *actio finium regundorum*, mag geene uitspraak doen over de vóór de *litis contestatio* ter kwader trouw verteerde vruchten.

II.

Ten onrechte beweert Salkowski, (*zur Lehre der Novation*, pg. 90) dat bij de schuldvernieuwing de tweede verbindtenis het voorwerp der eerste moet inhouden.

III.

De ontzetting in art. 437 B. W. is niet facultatief maar imperatief.

IV.

De langstlevende der ouders kan eenen voogd benoemen over zijne natuurlijke kinderen.

V.

Bij het sluiten eener overeenkomst door middel van den telegraaf, zijn de gevolgen eener verkeerde overseining voor rekening van den afzender van het telegram.

VI.

De wilsverklaring is het bindend element der overeenkomst.

VII.

Art. 1652 B. W. heeft zoowel op onroerende als op roerende goederen betrekking.

VIII.

De huurpenningen door den failliet verschuldigd voor huishuur, genoten van af den dag van het vonnis der faillietverklaring, vallen niet onder de in a. 778 W. v. K. genoemde schulden.

IX.

De voerman of schipper is niet ter zake van vertraging aansprakelijk, indien dezelve door toeval is veroorzaakt.

X.

In 't geval van art. 68 W. v. K. staat met het niet geheel ontkennen der handeling gelijk, het van elders bewijzen van haar bestaan.

XI.

De commissiegever is eigenaar van de aan zijn commissionair geleverde goederen.

XII.

De betrokkene blijft door zijne acceptatie niet verplicht tot betaling van het beloop van den wisselbrief aan den houder, als later blijkt dat de handteekening van den trekker valsch was.

XIII.

Zij die tot eene lijf- of onteerende straf zijn veroordeeld,

zijn volstrekt onbevoegd tot het afleggen van getuigenis in civiele zaken.

XIV.

Nietig is in het pactum de compromittendo eene bepaling, waarbij de beslissing van een toekomstend geschil opgedragen wordt aan twee scheidsmannen.

XV.

Wenschelijk ware het dat de wet directe executie van vonnissen en authentieke akten toeliet.

XVI.

Art. 453 nieuw Wetb. van Strafrecht bedreigt een niet strafwaardig feit met strafrechterlijke vervolging.

XVII.

Het cellulaire gevangenisstelsel, zooals dat in het nieuwe Swb. is aangenomen, verdient onvoorwaardelijke goedkeuring.

XVIII.

Poging tot bigamie is strafbaar.

XIX.

Rehabilitatie, hoewel niet formeel in onze wetgeving geregeld, kan echter door den Koning verleend worden.

XX.

Uitbreiding van het wapen der Maréchaussée, ressorteerende onder het Min. van Oorlog, is wenschelijk.

XXI.

Het hooren als getuigen van de personen in a. 190 Sv. opgenoemd, maakt het geding niet nietig.

XXII.

De Tweede Kamer der Staten-Generaal een hoofdstuk der algemeene begrootingswetten in z'n geheel verwerpende, handelt niet in overeenstemming met den geest onzer grondwet.

XXIII.

Bij verandering der kieswet is van meer belang de inrichting van het kiesstelsel, dan de vraag wie kiezers zullen zijn.

XXIV.

De rechter is bevoegd aan eene gemeente-verordening verbinde kracht te ontzeggen, op grond van strijd met de wet.

XXV.

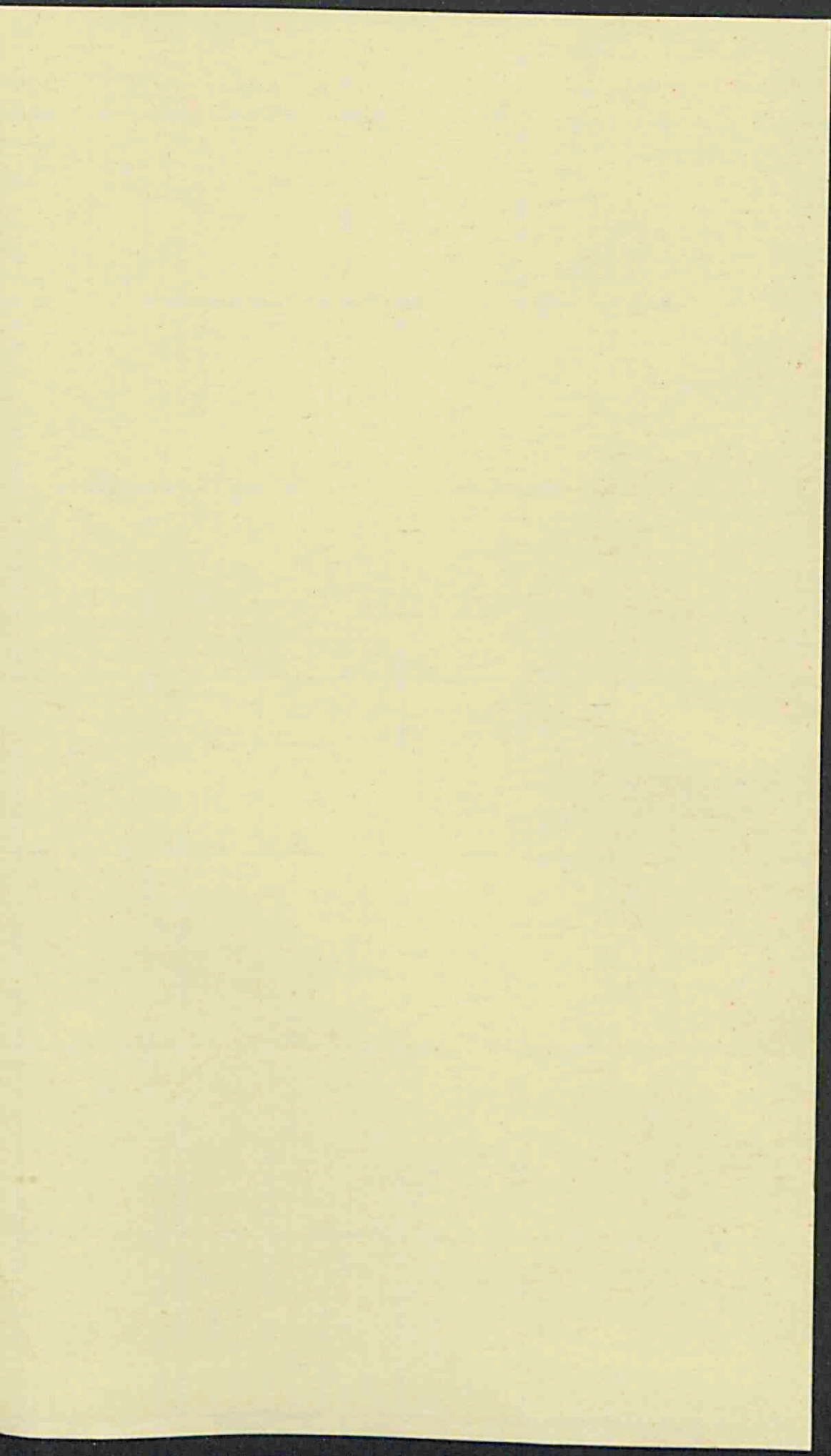
De Regeering is onbevoegd tot het voorzien in eene ambtenaars-vacature, die eerst na geruimen tijd openvalt.

XXVI.

De zoogenaamde consumptieve coöperatie door middel van contracten met winkeliers, biedt van alle coöperatieve vereenigingen de meeste kans van slagen.

XXVII.

De socialistische kwaal heeft veel meer haren oorsprong in zedelijke gebreken der maatschappij, dan in oorzaken van stoffelijken aard.

Boekbindery
Oellers
Valkenburg

